

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2023/046

Datum

september 2023

Opdrachtgever

Rekenkamer Uithoorn

Auteurs

Karin Meijer
Roy van der Hoeve
Judith van Werkhoven

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Voorwoord

Voor u ligt het rapport van de Rekenkamer Uithoorn waarin u de resultaten leest van ons onderzoek naar de buurtbeheren van de gemeente Uithoorn. In ons onderzoek hebben we met veel mensen gesproken, waaronder vertegenwoordigers van de drie resterende buurtbeheren. Daarnaast hebben inwoners van Uithoorn gereageerd op een enquête waarin we hen vroegen naar onder meer bekendheid van en ervaringen met buurtbeheer. Tot slot hebben we in een interactieve sessie met alle eerder geïnterviewden stil gestaan bij de kansen en bedreigingen van buurtbeheer.

Al met al hebben veel mensen de tijd genomen om hun mening en ervaring te delen met de Rekenkamer. Daarvoor zijn we hen allen dankbaar. Het heeft mede geleid tot een rijk rapport waarvan het onze overtuiging is dat het de gemeenteraad goede inzichten geeft in verleden, heden en ideeën voor de toekomst. Wij zien uit naar de bespreking van het rapport in uw raad.

Karin Meijer
Directeur Rekenkamer Uithoorn

Roy Van der Hoeve
Plv. Directeur Rekenkamer Uithoorn

Inhoudsopgave

1	<u>Bestuurlijke nota</u>	5
1.1	<u>Samenvatting</u>	5
1.2	<u>Conclusies en aanbevelingen</u>	7
1.3	<u>Bestuurlijke reactie</u>	9
1.4	<u>Nawoord</u>	10
2	<u>Inleiding</u>	11
2.1	<u>Aanleiding</u>	11
2.2	<u>Doel- en vraagstelling</u>	11
2.3	<u>Aanpak</u>	12
2.4	<u>Leeswijzer rapport</u>	13
3	<u>Ontwikkeling, doelen en organisatie van buurtbeheer</u>	14
3.1	<u>Ontwikkeling en huidige samenwerking buurtbeheer</u>	14
3.2	<u>Doelen van buurtbeheer</u>	16
3.3	<u>Korte beantwoording onderzoeksvragen</u>	19
4	<u>Functioneren van buurtbeheer</u>	20
4.1	<u>Het functioneren van buurtbeheer</u>	20
4.2	<u>Buurtbeheer volgens de inwoners van Uithoorn</u>	25
4.3	<u>Korte beantwoording onderzoeksvragen</u>	27
5	<u>Succesfactoren en bedreigingen</u>	28
5.1	<u>Succesfactoren van buurtbeheer</u>	28
5.2	<u>Mogelijke bedreigingen voor buurtbeheer</u>	29
5.3	<u>Korte beantwoording onderzoeksvraag</u>	30
6	<u>Buurtbeheer in andere gemeenten</u>	31
6.1	<u>Vormen en ontwikkeling van buurtbeheer in andere gemeenten</u>	31
6.2	<u>Lessen uit andere gemeenten</u>	33
6.3	<u>Korte beantwoording onderzoeksvragen</u>	34
7	<u>Monitoring en betrokkenheid van raad</u>	35
7.1	<u>Monitoring en evaluatie</u>	35
7.2	<u>Betrokkenheid van de raad</u>	35
7.3	<u>Korte beantwoording onderzoeksvragen</u>	36

1 Bestuurlijke nota

1.1 Samenvatting

De Rekenkamer heeft een onderzoek uitgevoerd naar het buurtbeheer in de gemeente Uithoorn. Buurtbeheer in Uithoorn is opgericht om inwoners, organisaties en de gemeente te laten samenwerken aan een betere leefomgeving: schoner, rustiger en veiliger. Hoewel in eerste instantie elke buurt begon met een eigen buurtbeheer, zijn er inmiddels nog drie buurtbeheren actief in de gemeente. De gemeenteraad van Uithoorn heeft weinig zicht op de wijze waarop buurtbeheren op dit moment werken. Dit onderzoek dient bij te dragen aan de kennis hiervan en beantwoordt de volgende centrale vragen:

- I. Hoe is het buurtbeheer in de gemeente Uithoorn georganiseerd? Wat zijn beoogde doelen en in hoeverre worden deze gerealiseerd?
- II. Hoe functioneert buurtbeheer in de verschillende wijken?
- III. Wat gaat goed en waar zijn verbeteringen mogelijk?

Het onderzoek is door de Rekenkamer uitgevoerd in drie fases: 1) voorbereiding (oriënterend gesprek met de gemeente; deskresearch en beleidsanalyse), 2) hoofdonderzoek (groepsgesprek met buurtbeheer; online enquête inwoners en analyse; interviews stakeholders) en 3) Afsluiting (interactieve sessie met college, raad, buurtbeheer en betrokkenen). In deze samenvatting staan beknopte antwoorden op de deelvragen.

Op welk wijze is het buurtbeheer georganiseerd in de gemeente?

Ten opzichte van de start van de buurtbeheren rond 2006 is het buurtbeheer in Uithoorn op dit moment versoerd. Er is een grotere (financiële) verantwoordelijkheid bij het buurtbeheer zelf neergelegd en de gemeente heeft een meer teruggetrokken rol. Deze doorontwikkeling hangt in belangrijke mate samen met de bezuinigingen op buurtbeheer. Het aantal buurtbeheren is afgenomen: waar voorheen elke buurt met een buurtbeheer startte, zijn er nu drie buurtbeheren over. De buurtbeheren ontvangen jaarlijks van de gemeente € 2.500 voor hun activiteiten. Er wordt samengewerkt met de gemeente via een participatiemakelaar, een wethouder betrokken vanuit participatie, en de ambtelijke organisatie DUO+.

Wat zijn de doelen die de gemeente wil bereiken met het (maatschappelijk) buurtbeheer?

Het overkoepelende doel van buurtbeheer is het verbeteren van de leefbaarheid van de desbetreffende buurt, zowel op fysiek als op sociaal vlak. De verschillende rollen en subdoelstellingen van buurtbeheer kunnen worden samengevat in twee functies: 1) de betrokkenheid van inwoners bij het beleidsproces vergroten en 2) stimuleren van participatie via burgerinitiatieven.

Sluiten beelden, eisen en verwachtingen van de inwoners aan bij de gestelde doelen?

Inwoners zien een rol weggelegd voor buurtbeheer als spreekbuis voor inwoners richting de gemeente. Inwoners nemen het woord 'beheer' vrij letterlijk, aangezien men verwacht dat buurtbeheer zich grotendeels bezighoudt met problemen in de buurt doorgeven bij de gemeente, zodat deze kunnen worden opgelost. Dit sluit aan bij de doelbeschrijving van de gemeente, waarbij buurtbeheer fungeert als de "ogen en oren in de wijk waar het gaat om de leefbaarheid".

Hoewel inwoners niet vaak expliciet het stimuleren van burgerinitiatieven benoemen als doel van buurtbeheer, zien zij voor buurtbeheer wel een belangrijke rol weggelegd voor het creëren van meer betrokkenheid en sociale cohesie bij buurtbewoners onderling.

Hoe functioneert buurtbeheer in de verschillende wijken?

Ieder buurtbeheer kent zijn eigen focus en stemt de inzet en aanpak af op de wijk-specifieke kenmerken en behoeften. De Kwakel is meer gericht op beleidsparticipatie, Legmeer richt zich met name op kleinschalige activiteiten, maar heeft ook een omvangrijk project als het Legmeerbos geïnitieerd. Vanwege de grotere omvang van buurtbeheer Centrum organiseren zij meerdere activiteiten en is het bereik en de inzet van dit buurtbeheer groter. De gemeente Uithoorn waardeert de inzet, maar ziet wel verbeterpunten voor de communicatie en verwachtingen over de rol en het takenpakket van buurtbeheer.

Hoe kijken inwoners van Uithoorn naar buurtbeheer en het functioneren?

Een kleine meerderheid van de inwoners is op de hoogte van het bestaan van buurtbeheer, al is niet iedereen precies bekend met de functie of met het bestaan van buurtbeheer in de eigen wijk. Een groot deel, ruim acht op de tien, is nooit betrokken geweest bij buurtbeheer. Inwoners denken verschillend over het takenpakket van buurtbeheer. Een deel ziet de belangrijkste taak als belangenbehartiger bij de gemeente, vooral in het kader van de veiligheid in de buurt. Een vergelijkbare groep vindt dat de taak van buurtbeheer vooral zit in het verbeteren van de wijk. Een iets kleinere groep denkt vooral aan het vergroten van de betrokkenheid van inwoners.

Wat zijn de succesfactoren en de bedreigingen van buurtbeheer?

De Rekenkamer ziet dat – ondanks de beperkte middelen – er veel werk wordt verzet door een kleine groep enthousiaste mensen. Deze betrokken inwoners handelen vanuit het perspectief dat zij het beste voor hebben met hun wijk. De buurtbeheren vervullen elk op hun eigen manier een rol bij beleidsparticipatie en bij het stimuleren van burgerinitiatieven.

Deze inwoners stellen echter dat ze vanuit de gemeente niet altijd de verwachte waardering ervaren. Verdere punten van zorg zijn met name de relatieve onbekendheid van de drie overgebleven buurtbeheren, het beperkte aantal betrokkenen bij buurtbeheer, het geringe budget en veelal ontbreken van een locatie en daarmee de zichtbaarheid van buurtbeheer. Het valt de Rekenkamer verder op dat buurtbeheren en de gemeente elkaar lang niet altijd goed weten te vinden en dat communicatie en verwachtingen soms schuren.

Wat kan er geleerd worden van andere gemeenten?

Net als Uithoorn, hebben ook de buurtbeheren in andere gemeenten de afgelopen tien jaar ontwikkelingen doorgemaakt. Ook hier waren er ontwikkelingen op het gebied van (verminderd) budget, andere samenwerkingsvormen met de gemeente en afnemende betrokkenheid van buurtbewoners. Er zijn hierdoor buurtbeheren weggevallen, maar er zijn ook acties ondernomen waardoor er nog steeds enkele buurtbeheren actief zijn, al dan niet in andere vormen dan die de buurtbeheren binnen Uithoorn hebben. Binnen andere gemeenten zien we samenwerkingen met woningbouwcorporaties, laagdrempeligere vormen voor bewoners om betrokken te raken bij buurtbeheer (aan de hand van korte fases of panels), heldere afstemming met de gemeente zonder al te veel verplichtingen en ‘buurtbeheren light’ voor de wijken die binnen Uithoorn geen buurtbeheer hebben.

Hoe monitort de gemeente de effecten en zijn er evaluaties?

Buurtbeheer en de beoogde effecten ervan worden niet stelselmatig gemonitord of geëvalueerd. Wel vindt er periodiek overleg en budgetverantwoording plaats.

Op welke wijze wordt de raad geïnformeerd over buurtbeheer?

Tot ongeveer 2014 was de raad actief betrokken bij buurtbeheer, door geïnformeerd te worden en door besluitvorming met betrekking tot de doorontwikkeling van buurtbeheer. Nadien is dat niet meer het geval geweest. Tussen 2014 en 2023 heeft de raad van Uithoorn evenmin vragen gesteld noch moties ingediend op dit dossier. Uitzondering hierop is de casus van het Legmeerbos, waarbij buurtbeheer Legmeer betrokken is. Het risico van (te) veel betrokkenheid van sommige bestuurders bij zowel buurtbeheer als de gemeenteraad en – commissies vraagt aandacht.

1.2 Conclusies en aanbevelingen

Hoofdconclusie en - aanbeveling

De Rekenkamer Uithoorn concludeert dat rondom buurtbeheer veel goed gaat. Er wordt met enthousiasme gewerkt door de resterende drie buurtbeheren. Het overkoepelende doel van buurtbeheer is het verbeteren van de leefbaarheid van de desbetreffende buurt, zowel op fysiek als op sociaal vlak. Inwoners zien een rol weggelegd voor buurtbeheer als spreekbuis voor inwoners richting de gemeente: voor buurtbeheer zien zij een belangrijke rol weggelegd voor het creëren van meer betrokkenheid en sociale cohesie bij buurtbewoners onderling. Naast deze positieve signalen stelt de Rekenkamer tegelijkertijd vast dat de financiële middelen de afgelopen jaren afgenomen zijn, het aantal buurtbeheren is gedaald van zeven naar drie en dat tot slot het bestuur van Uithoorn buurtbeheer inmiddels is gaan zien als één van de vormen van participatie met de inwoners. De Rekenkamer constateert dat rollen en verwachtingen bij buurtbeheer en inwoners hiermee geen gelijke tred houden.

Haar belangrijkste en overkoepelende aanbeveling is derhalve dat het goede gesprek dient plaats te vinden tussen gemeenteraad en het college over de toekomst van buurtbeheer en dat na besluitvorming over de visie op buurtbeheer deze vervolgens helder wordt gecommuniceerd naar de buurtbeheren en de inwoners van de gemeente Uithoorn.

Uitwerking hoofdconclusie en - aanbeveling

A De Rekenkamer concludeert dat de afgelopen jaren buurtbeheer in diverse opzichte versoberd is. Het aantal buurtbeheren ging van 7 naar 3 waarmee er geen overal-bereik meer is in Uithoorn. Ook qua werkzaamheden en in financieel opzicht vond een aanzienlijke versobering plaats. Daar heeft steeds gemeentelijk beleid aan ten grondslag gelegen. De versobering van buurtbeheer en het opkomen van andere vormen van participatie is overigens een landelijke trend. Binnen andere gemeenten ziet de Rekenkamer bijvoorbeeld samenwerkingen met andere organisaties zoals woningbouwcorporaties, laagdrempeligere vormen van betrokkenheid voor bewoners (aan de hand van korte fases of panels) en 'buurtbeheren light' voor wijken die net als binnen Uithoorn geen buurtbeheer hebben.

Tegelijkertijd valt het de Rekenkamer op dat bij de buurtbeheren en inwoners van de gemeente Uithoorn nog veelal de oude beelden wat werkzaamheden en financiën van buurtbeheer betreft.

Bijbehorende aanbevelingen:

A1 Gemeenteraad en college: bepaal een nieuwe visie op buurtbeheer in relatie tot andere vormen van participatie.

A2 Gemeenteraad en college: betrek bij het bepalen van de visie de zinvol en relevant geachte voorbeelden van werkwijzen bij andere gemeenten.

A3 College: communiceer na vaststelling van de nieuwe visie deze duidelijk aan de resterende drie buurtbeheren en de inwoners van de gemeente Uithoorn. Doe met andere

woorden aan verwachtingenmanagement: wees duidelijk waar buurtbeheer nog wel en niet meer over gaat.

B De Rekenkamer heeft geconstateerd dat het aantal mensen dat zich inzet voor buurtbeheer gering is. Het beperkt zich tot een aantal enthousiaste mensen die in sommige gevallen vele jaren actief zich inzetten voor hun buurt. Tegelijkertijd valt het de Rekenkamer op dat sommigen van hen tevens op enigerlei wijze zitting hebben in het bestuur van de gemeente Uithoorn. Van diverse kanten ontving de Rekenkamer het signaal dat dit niet gewenst is. De Rekenkamer is het daarmee eens. Zij concludeert dat deze bestuurlijke vervlechting niet wenselijk is. Daarnaast constateert zij dat er weinig jongeren noch inwoners met een niet-westerse achtergrond of met een beperking betrokken zijn bij buurtbeheer.

Bijbehorende aanbevelingen:

B1 Gemeenteraad: neem een standpunt in en spreek met elkaar af of u het wenselijk acht dat leden uit uw midden tevens zitting hebben in de buurtbeheren. Mocht u besluiten dat dit toch mogelijk blijft, stel dan spelregels op opdat steeds zuiver is wat van de (democratisch gekozen) gemeenteraad is en wat van de buurtbeheren.

B2 Gemeenteraad en college: buig u over de vraag op welke wijze en hoe meer dan tot nu toe andere inwoners van de gemeente Uithoorn actief betrokken kunnen worden bij buurtbeheer en andere vormen van participatie, zodat er sprake is van meer inclusieve en representatieve bemensing.

C De Rekenkamer concludeert dat buurtbeheer en de beoogde effecten ervan niet stelselmatig gemonitord of geëvalueerd worden. Dit acht zij relevant om als gemeenteraad een vinger aan de pols te kunnen houden of de ontwikkelingen in buurtbeheer nog passend zijn bij de vastgestelde visie erop. Verder concludeert de Rekenkamer dat de gemeenteraad tot ongeveer 2014 actief was op dit dossier en dat de betrokkenheid nadoen – met uitzonder van de casus Legmeerbos – beperkt is geweest.

Bijbehorende aanbevelingen:

C1 College: richt een periodieke monitoring in voor buurtbeheer en andere vormen van participatie. Bevraag eerst de gemeenteraad aan welke informatie hij behoefte heeft.

C2 Gemeenteraad: bepaal welke informatie over buurtbeheer en andere vormen van participatie nodig is om de kaderstellende en controlerende rol op dit dossier waar te kunnen maken. Maak tevens afspraken met het College met welke frequentie u geïnformeerd wenst te worden door het college en in welke vorm.

1.3 Bestuurlijke reactie

Rekenkamer Uithoorn
p/a I&O Research
t.a.v. mw. K. Meijer / dhr R. van der Hoeve
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Verzonden per mail naar j.van.werkhoven@ioresearch.nl en r.vander.hoeve@ioresearch.nl

Onderwerp
(nieuwe) Bestuurlijke reactie rekenkameronderzoek buurtbeheer

Datum 6 september 2023

Geachte mevrouw Meijer en heer Van der Hoeve,

Op 27 juli 2023 ontvingen wij van u het (aangepaste) conceptrapport van de rekenkamer over buurtbeheer in de gemeente Uithoorn voor bestuurlijk wederhoor. Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van het onderzoeksrapport. Hieronder gaan wij in op uw rapport, in het bijzonder op de conclusies en aanbevelingen.

Algemeen

Wij hebben ervaren en gezien dat er veel werk is verricht door de rekenkamer om te komen tot dit onderzoeksrapport. Er is veel moeite gedaan om de betrokkenen te horen. In die zin is er een breed beeld opgeleverd van wat de buurtbeheren doen.

Wij hebben ook een aantal aandachtspunten. Wij zien in uw adviezen een veronderstelling dat de gemeente Uithoorn verantwoordelijk is voor de buurtbeheren. Dit zien wij bijvoorbeeld terug in wat u de belangrijkste en overkoepelende aanbeveling noemt: *'dat het goede gesprek dient plaats te vinden tussen gemeenteraad en het college over de toekomst van buurtbeheer en dat na besluitvorming over de visie op buurtbeheer deze vervolgens helder wordt gecommuniceerd naar de buurtbeheren en de inwoners van de gemeente Uithoorn.'* De gemeenteraad van Uithoorn heeft een visie op participatie vastgesteld: de Ontwikkelagenda Participatie. In die visie wordt onderscheid gemaakt tussen twee handelingsperspectieven: één waarbij de gemeente initiatiefnemer is en één waarbij inwoners, ondernemers of andere organisaties (waaronder bijvoorbeeld een van de buurtbeheren) initiatiefnemer zijn. Gezien vanuit dat kader zien wij de buurtbeheren als zelfstandige belangrijke en gewaardeerde initiatiefnemers. De buurtbeheren zijn zelf verantwoordelijk voor hun toekomst. De gemeente heeft daarbij een stimulerende en/of faciliterende rol.

De Ontwikkelagenda Participatie is tot stand gekomen na consultatie van vele belanghebbenden waaronder de buurtbeheren. Bij de buurtbeheren is veel draagvlak voor deze visie. Een nieuwe visie opstellen specifiek voor buurtbeheren ondergraaft de huidige visie in die zin dat buurtbeheren als een van de vele belanghebbenden, met een eigen visie een specifieke positie krijgt. Dat vinden wij niet wenselijk. Ook wij willen dat duidelijkheid bestaat over de invulling van een ieders verantwoordelijkheid en rol en gaan daarover met de buurtbeheren verder in gesprek om te komen tot goede samenwerkingsafspraken.

U komt in uw rapport tot een aantal conclusies met aanbevelingen. In het onderstaande geven wij onze reactie hierop.

Uw conclusie en aanbeveling

Uitwerking hoofdconclusie en - aanbeveling

A De rekenkamer concludeert dat de afgelopen jaren buurtbeheer in diverse opzichte versoberd is. Het aantal buurtbeheren ging van 7 naar 3 waarmee er geen overal-bereik meer is in Uithoorn. Ook qua werkzaamheden en in financieel opzicht vond een aanzienlijke versobering plaats. Daar heeft steeds gemeentelijk beleid aan ten grondslag gelegen. De versobering van buurtbeheer en het opkomen van andere vormen van participatie is overigens een landelijke trend. Binnen andere gemeenten ziet de rekenkamer bijvoorbeeld samenwerkingen met andere organisaties zoals woningbouwcorporaties, laagdrempeligere vormen van betrokkenheid voor bewoners (aan de hand van korte fases of panels) en 'buurtbeheren light' voor wijken die net als binnen Uithoorn geen buurtbeheer hebben.

Tegelijkertijd valt het de rekenkamer op dat bij de buurtbeheren en inwoners van de gemeente Uithoorn nog veelal de oude beelden wat werkzaamheden en financiën van buurtbeheer betreft.

Bijbehorende aanbevelingen:

A1 Gemeenteraad en college: bepaal een nieuwe visie op buurtbeheer in relatie tot andere vormen van participatie.

A2 Gemeenteraad en college: betrek bij het bepalen van de visie de zinvol en relevant geachte voorbeelden van werkwijzen bij andere gemeenten.

A3 College: communiceer na vaststelling van de nieuwe visie deze duidelijk aan de resterende drie buurtbeheren en de inwoners van de gemeente Uithoorn. Doe met andere woorden aan verwachtingenmanagement: wees duidelijk waar buurtbeheer nog wel en niet meer over gaat.

Reactie college

Met u vinden wij het belangrijk dat buurtbeheren en gemeente gezamenlijk een juist en gedeeld beeld hebben van een ieders verantwoordelijkheid, rol en invulling daarvan. De door de gemeenteraad vastgestelde visie op participatie van de gemeente Uithoorn, de 'Ontwikkelagenda Participatie' biedt daarvoor een door beide partijen gedragen uitgangspunt. Met de buurtbeheren gaan wij in gesprek over nieuwe samenwerkingsafspraken die passen bij de nieuwe visie op participatie. Daarbij betrekken wij zeker voorbeelden van andere gemeenten en zorgen wij voor duidelijke communicatie richting belanghebbenden.

Bij de implementatie van de ontwikkelagenda participatie hebben wij ook aandacht voor de buurtbeheren en andere vormen van participatie. De raad wordt hier nader over geïnformeerd.

Uw conclusie en aanbeveling

B De Rekenkamer heeft geconstateerd dat het aantal mensen dat zich inzet voor buurtbeheer gering is. Het beperkt zich tot een aantal enthousiaste mensen die in sommige gevallen vele jaren actief zich inzetten voor hun buurt. Tegelijkertijd valt het de Rekenkamer op dat sommigen van hen tevens op enigerlei wijze zitting hebben in het bestuur van de gemeente Uithoorn. Van diverse kanten ontving de Rekenkamer het signaal dat dit niet gewenst is. De Rekenkamer is het daarmee eens. Zij concludeert dat deze bestuurlijke vervlechting niet wenselijk is. Daarnaast constateert zij dat er weinig jongeren noch inwoners met een niet-westerse achtergrond of met een beperking betrokken zijn bij buurtbeheer.

'B1 Gemeenteraad: neem een standpunt in en spreek met elkaar af of u het wenselijk acht dat leden uit uw midden tevens zitting hebben in de buurtbeheren. Mocht u besluiten dat dit toch mogelijk blijft, stel dan spelregels op opdat steeds zuiver is wat van de (democratisch gekozen) gemeenteraad is en wat van de buurtbeheren.'

Reactie college

Omdat het hier specifiek gaat over lidmaatschap van de gemeenteraad vinden wij dat dit aan de gemeenteraad is.

Uw aanbeveling

'B2 Gemeenteraad en college: buig u over de vraag op welke wijze en hoe meer dan tot nu toe andere inwoners van de gemeente Uithoorn actief betrokken kunnen worden bij buurtbeheer en andere vormen van participatie, zodat er sprake is van meer inclusieve en representatieve bemensing.'

Reactie college

Wij zien de buurtbeheren als zelfstandige initiatiefnemers. De buurtbeheren zijn zelf verantwoordelijk voor het werven en binden van (actieve) inwoners. De gemeente heeft daarbij een faciliterende stimulerende rol welke wij ook in het verleden met de buurtbeheren hebben opgepakt. Een van de ambities in de Ontwikkelagenda Participatie is 'meer verbinding'. Bij de implementatie zetten wij als Gemeente Uithoorn onder andere in op het inclusiever en representatiever maken van participatie.

Uw aanbeveling

'C1 College: richt een periodieke monitoring in voor buurtbeheer en andere vormen van participatie. Bevraag eerst de gemeenteraad aan welke informatie hij behoefte heeft.'

Reactie college

In algemene zin monitort de gemeente de voortgang van de opgaven die we ons hebben voorgenomen en of de acties de effecten bereiken die we voor ogen hebben. Over de voortgang van participatie in brede zin zijn wij voornemens om via de reguliere P&C-cyclus de raad te voorzien van de informatie die hij nodig heeft voor zijn kaderstellende en controlerende rol. Additioneel wordt in het kader van het programma dienstverlening de gemeenteraad uitgebreider geïnformeerd over participatie.

Uw aanbeveling

'C2 Gemeenteraad: bepaal welke informatie over buurtbeheer en andere vormen van participatie nodig is om de kaderstellende en controlerende rol op dit dossier waar te kunnen maken. Maak tevens afspraken met het College met welke frequentie u geïnformeerd wenst te worden door het college en in welke vorm'.

Reactie college

Graag gaan wij hierover met de gemeenteraad in gesprek indien hiertoe de wens aangegeven wordt.

Hoogachtend,

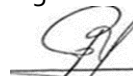
Burgemeester en wethouders van Uithoorn,

de secretaris

mevr. M.C. Wegewijs

de burgemeester

De heer P.J. Heiliegers

1.4 Nawoord

Nawoord Rekenkamer

De Rekenkamer Uithoorn dankt het college voor zijn reactie op ons rapport.

We willen kort nog op een tweetal punten terugkomen.

Allereerst geeft het college aan geen nieuwe visie voor buurtbeheer te willen opstellen. Ons punt is vooral: kom tot een gezamenlijk afgestemd toekomstbeeld. De Rekenkamer is dan ook verheugd dat het college over ieders verantwoordelijkheid en rol in gesprek wil gaan met de buurtbeheren om te komen tot goede samenwerkingsafspraken.

Verder geeft het college aan dat de buurtbeheren zelf verantwoordelijk zijn voor hun toekomst.

De gemeente heeft daarbij een stimulerende en/of faciliterende rol. De Rekenkamer vraagt zich af hoe deze rol van de gemeente er precies uit zou kunnen zien. Zij kan zich goed voorstellen dat het college daarover in gesprek gaat met de gemeenteraad.

Nota van Bevindingen

2 Inleiding

2.1 Aanleiding

De Rekenkamer heeft een onderzoek uitgevoerd naar het buurtbeheer in de gemeente Uithoorn. Uit een eerste verkenning kwam naar voren dat het buurtbeheer in Uithoorn is opgericht om inwoners, organisaties en de gemeente te laten samenwerken aan een betere leefomgeving: schoner, rustiger en veiliger. Onderwerpen als sociale controle, het buurtgevoel en leefbaarheid vormen belangrijke onderdelen waar buurtbeheer zich op richt als het gaat om het meedenken, praten en inspraak. Samen met de gemeente wordt de leefbaarheid aangepakt, worden initiatieven opgezet en evenementen georganiseerd, met en voor de inwoners.

Hoewel in eerste instantie elke buurt begon met een eigen buurtbeheer, zijn er inmiddels nog drie buurtbeheren actief in de gemeente. De gemeenteraad van Uithoorn heeft weinig zicht op de wijze waarop buurtbeheren op dit moment werken. Vragen die leven in de raad zijn onder meer: Hoe komt het dat sommige buurtgroepen heel actief zijn en anderen (veel) minder? Wat gaat goed en wat kan beter rondom het maatschappelijk buurtbeheer in Uithoorn? Op welke manier kan hier meer op gestuurd worden? Voor de Rekenkamer Uithoorn aanleiding om dit nader te onderzoeken.

2.2 Doel- en vraagstelling

Uit deze vragen in de raad zijn de volgende onderzoeksvragen gededistilleerd:

Centrale vragen

- I. Hoe is het buurtbeheer in de gemeente Uithoorn georganiseerd? Wat zijn beoogde doelen en in hoeverre worden deze gerealiseerd?
- II. Hoe functioneert buurtbeheer in de verschillende wijken?
- III. Wat gaat goed en waar zijn verbeteringen mogelijk?

Deelvragen

- I. Doelen en organisatie van buurtbeheer
 - a. Wat zijn de doelen die de gemeente wil bereiken met het (maatschappelijk) buurtbeheer?
 - b. Sluiten de beelden, eisen en verwachtingen t.a.v. buurtbeheer bij de inwoners aan bij de gestelde doelen?
 - c. Op welk wijze is het buurtbeheer georganiseerd in de gemeente?
- II. Functioneren van buurtbeheer¹
 - a. Hoe functioneert buurtbeheer in de verschillende wijken?
 - b. Hoe kijken inwoners van Uithoorn naar buurtbeheer en het functioneren?
- III. Wat gaat goed en waar zijn verbeteringen mogelijk?
 - a. Wat zijn de succesfactoren en de bedreigingen van buurtbeheer?
 - b. Wat kan er geleerd worden van andere gemeenten?
 - c. Hoe monitort de gemeente de effecten en zijn er evaluaties?
 - d. Op welke wijze wordt de raad geïnformeerd over buurtbeheer?

¹ De onderliggende deelvragen zijn tijdens het onderzoek enigszins gewijzigd ten opzichte van de startnotitie aangezien deze in de ogen van de Rekenkamer beter aansluiten op de scope van dit onderzoek.

2.3 Aanpak

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van de onderstaande methoden om te komen tot deze Nota van Bevindingen. De methodiek is opgedeeld in drie fases:

- Voorbereiding
 - Oriënterend gesprek met de gemeente
 - Deskresearch en beleidsanalyse
- Hoofdonderzoek
 - Groepsgesprek met buurtbeheer
 - Online enquête inwoners en analyse
 - Interviews stakeholders
- Afsluiting
 - Interactieve sessie met portefeuillehouder buurtbeheer, raadsleden buurtbeheer en betrokkenen

1. Oriënterend gesprek met de gemeente

Het onderzoek is gestart met een oriënterend gesprek met de betrokken medewerkers op dit thema. Er is onder andere ingegaan op de visie van de gemeente, welke organisatieonderdelen zijn betrokken en hoe en op welke manier het beleid is geformuleerd.

2. Deskresearch en beleidsanalyse

Vervolgens hebben we alle relevante en beschikbare beleidsinformatie geanalyseerd. Dit betreft beleidstukken zoals onder meer het beleidskader, uitgevoerde evaluaties, beschrijvingen van werkwijzen en de subsidiesystematiek, agenda's en verslagen van vergaderingen over dit onderwerp, etc. Tevens is er deskresearch uitgevoerd naar buurtbeheer in andere gemeenten om hiervan te leren.

3. Groepsgesprek met buurtbeheer

Met een afvaardiging van de drie actieve buurtbeheren vonden face-to-face gesprekken plaats, veelal op locatie van het betreffende buurtbeheer. Er is ingegaan op de werkwijze, organisatiestructuur, welke activiteiten worden georganiseerd en het bereik. Ook waren we benieuwd hoe er wordt samengewerkt met de gemeente, wat buurtbeheer tot een succes maakt en wat een afbreukrisico is.

4. Online enquête inwoners en analyse

Ook zijn inwoners betrokken bij het onderzoek met behulp van een korte online vragenlijst waar onder andere is gevraagd naar de bekendheid, ervaringen en verwachtingen van buurtbeheer. Het onderzoek is uitgevoerd met een korte online enquête onder de Uithoornse bevolking. Via twee kanalen zijn de inwoners benaderd: 1) via het I&O Research Panel²; alle leden van het panel woonachtig in de gemeente Uithoorn zijn benaderd om aan het onderzoek mee te doen, hiervan vulden 43 inwoners de online vragenlijst in. 2) Ook is een open link op de gemeentelijke website geplaatst en gedeeld via social media, dit leverde nog eens 136 ingevulde vragenlijsten op. Dit brengt de totale respons op 179 inwoners, zie tabel 2.1.³

² Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselecte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding).

³ Met de opbrengst vanuit de enquête kunnen we met een nauwkeurigheidsmarge van 7,3 procent uitspraken doen over de populatie inwoners in de gemeente Uithoorn.

Tabel 2.1 Respons

	Benaderd	Respons
I&O Research Panel	76	43 (57%)
Open link	-	136
Totaal		179

Analyse

Op de data van de enquête is een weging toegepast naar leeftijd, geslacht en opleidingsniveau. Dit betekent dat de verhoudingen binnen deze kenmerken zijn teruggebracht naar de werkelijk bestaande verhouding binnen gemeente Uithoorn. Op deze manier zijn de resultaten representatief voor de gehele gemeente Uithoorn voor wat betreft deze kenmerken. Daar waar relevant (en significant) worden de resultaten uitgesplitst naar achtergrondgegevens zoals geslacht, leeftijd en wijk met/zonder buurtbeheer. De antwoordcategorie 'niet van toepassing' is, tenzij anders aangegeven, buiten de analyse gehouden. Indien de uitkomsten niet optellen tot 100 procent is er sprake van een afrondingsverschil.

5. Interviews stakeholders

Wij hebben interviews afgenomen met zowel ambtelijk als bestuurlijk betrokkenen waarin we nader zijn ingegaan op beleid, uitvoering en samenwerking met buurtbeheer. Ook heeft er een interview plaatsgevonden met de Participatieplatform Sociaal Domein. In totaal zijn er 10 (groeps)interviews afgenomen.

6. Interactieve sessie met, portefeuillehouder buurtbeheer, raadsleden, buurtbeheer en betrokkenen

Het laatste onderdeel van de dataverzameling betrof een interactieve sessie met (een groot deel van) de gesprekspartners van dit onderzoek en daarnaast raadsleden. In totaal waren er circa 30 aanwezigen, waar in diverse sessies werd gereflecteerd over de rol van buurtbeheer, de samenwerking met de gemeente en de kansen en uitdagingen van buurtbeheer. In deze sessie werden deelnemers gestimuleerd om vanuit verschillende perspectieven naar een vraagstuk te kijken en tot gedeelde inzichten te komen. Op basis van vooraf geformuleerde vragen wordt – in subgroepen – discussie gevoerd. Iedere subgroep heeft een tafelvoorzitter, die de discussie leidt, de informatie ophaalt en structureert. De belangrijkste inzichten werden genoteerd op een flip-overvel. Na 20 minuten schoven de deelnemers door naar een volgende tafel, waar een ander thema werd besproken. Zo zijn er 3 rondes geweest, waarbij elke groep zich steeds over een andere vraag boog. Het doel van de interactieve sessie is om de eerder gevonden resultaten te kunnen aanvullen met aanbevelingen die van de betrokkenen zelf komen en mede door hen gedragen worden. In tweede instantie was de avond een mooie gelegenheid om elkaar te ontmoeten, persoonlijk contact te hebben en in informele setting met elkaar van gedachten te wisselen.

2.4 Leeswijzer rapport

In de volgende hoofdstukken worden de onderzoeksvragen beantwoord. We beginnen ieder hoofdstuk met een beschrijving van de onderzoeksvragen welke worden beantwoord. Daarna gaan we in op de resultaten en analyse. We sluiten ieder hoofdstuk af met een korte beantwoording van de set onderzoeksvragen.

3 Ontwikkeling, doelen en organisatie van buurtbeheer

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de deelvragen van de eerste deel van de centrale onderzoeksvraag:

- Wat zijn de doelen die de gemeente wil bereiken met het (maatschappelijk) buurtbeheer?
- Sluiten de beelden, eisen en verwachtingen t.a.v. buurtbeheer bij de inwoners aan bij de gestelde doelen?
- Op welk wijze is het buurtbeheer georganiseerd in de gemeente?

De hierna volgende bevindingen zijn gebaseerd op de deskresearch en de gevoerde gesprekken.

3.1 Ontwikkeling en huidige samenwerking buurtbeheer

Om te begrijpen hoe de samenwerking met buurtbeheer in elkaar steekt en welke doelstellingen zijn geformuleerd, is het goed om te kijken naar de ontwikkelingen van buurtbeheer binnen Uithoorn in de afgelopen 20 jaar. We kunnen grofweg drie fases onderscheiden in deze periode:

- Fase 1: Het ontstaan van buurtbeheer (2006–2012);
- Fase 2: De doorontwikkeling en versobering van buurtbeheer (2012–2020);
- Fase 3: De doorgezette versobering van buurtbeheer (2020–2023).

Fase 1: Ontstaan van buurtbeheer (2006–2012)

Rond 2006 zijn er buurtbeheren in het leven geroepen om bewoners meer te betrekken bij activiteiten in de buurt. In eerste instantie kwam in elke buurt een buurtbeheer, waarbij buurtbeheer Legmeer al langer bestond (sinds 2000). De activiteiten waren gericht op enerzijds de kwaliteit en het beheer van de openbare ruimte (fysiek) en anderzijds op ‘het realiseren van een prettig leefklimaat in de buurt’ (sociaal). Via de organisatie van buurtbeheer zouden meer bewoners de gelegenheid krijgen om iets in te brengen voor de leefbaarheid van de buurten. Vanuit de gemeente bestond er in eerste instantie voor alle buurtbeheren gezamenlijk een budget van € 146.000 per jaar. Bij de organisatie waren de regiopolitie, woningbouwcorporatie ‘Eigen Haard’ en andere lokale stakeholders betrokken. Eigen Haard droeg ook bij aan het budget van € 146.000. Het contact tussen gemeente en de buurtbeheren was van structurele aard, via het groot bewonersoverleg en het buurtbeheeroverleg.

Fase 2: Doorontwikkeling en versobering (2012–2020)

Vanaf ongeveer 2012 maakten de buurtbeheren een ‘doorontwikkeling’ door. Er waren toen zeven buurtbeheren actief: De Kwakel, Europarei, Meerwijk, Centrum, Zijdelwaard, Thamerdal, De Legmeer. In grote lijnen hield deze doorontwikkeling in dat buurtbeheer vanwege bezuinigingen meer op eigen kracht verder diende te gaan. De rol van de gemeente werd meer terughoudend en ‘aanvullend op eigen kracht van burgers en organisatie’⁴. Waar in eerste instantie het budget verlaagd zou worden naar € 62.000 per jaar (=€ 42.000 buurtbudget (€ 6.000 per buurt) en € 20.000 algemene zaken)⁵, kwam het budget uiteindelijk uit op € 2.500 per buurt met de mogelijkheid om daarnaast financiële aanvragen te doen bij het zogenaamde ‘participatiefonds’. Dit participatiefonds werd rond 2015 opgezet: “De voormalige ‘flexibele budgetten’ van buurtbeheer (€ 24.500) worden in het Participatiefonds ingebracht als

⁴ Bron: Participatienota 2014 (p. 11)

⁵ Bron: Nota Buurtbeheer ‘Op Eigen Kracht’

gemeentelijke inbreng. Voorheen was dit enkel voor buurtbeheren, nu kunnen burgers ook rechtstreeks bij het Participatiefonds aankloppen. Dit zijn extra middelen bovenop het bestaande budget van € 2.500”.⁶ Dit citaat uit een raadsvoorstel rond de notitie Buurtbeheer 2014 laat zien met welke doelstelling het participatiefonds is opgezet: “Met de inzet van deze middelen voor het Participatiefonds wordt invulling gegeven aan de opdracht om de beschikbare participatiemiddelen voor een bredere groep burgers beschikbaar te stellen. De budgetten worden gevonden binnen bestaande middelen”.

De verantwoordelijkheid van buurtbeheren om zelf naar financiële partners te zoeken werd daarmee groter. Ook bij Eigen Haard dienden buurtbeheren nu zelf aanvragen in te dienen. De opzet was dat de gemeente zou ondersteunen waar mogelijk. Vanuit een rapport van de toenmalige Rekenkamer Uithoorn klonk wel een kritisch geluid over deze bezuinigingen. In 2013 werd er een brief van de Rekenkamer Uithoorn naar de raad gestuurd waarin de resultaten van een onderzoek over het participatiebeleid werden gepresenteerd. In deze brief werd gesteld dat er geen heldere beleidskeuzes aan de verlaging van het budget te grondslag lagen.

Uit de notitie Buurtbeheer blijkt dat buurtbeheer, naast meer financiële verantwoordelijkheid, ook meer algemene verantwoordelijkheid krijgt. De uitgangspunten bij de samenwerking tussen buurtbeheer en gemeente waren als volgt geformuleerd:

- 1 Buurtbeheer is maatwerk;
- 2 Buurtbeheer gaat uit van eigen initiatief, eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht van bewoners;
- 3 Een terughoudende rol van de gemeente.

Op 3 september 2014 vond een gesprek tussen buurtbeheer en de toenmalige burgemeester plaats. Uit het verslag dat daarvan is gemaakt blijkt het volgende: “De belangrijkste conclusie van de avond was dat de gemeente en buurtbeheer van gelijke uitgangspunten uitgaan bij buurtbeheer: buurten zijn zelfstandig en weten op eigen kracht activiteiten voor de buurt te organiseren. Daarbij is geen enkele buurt gelijk en is contact met buurtbeheer per definitie maatwerk.”⁷

Het contact tussen de gemeente en buurtbeheer maakte daarmee een verandering door. De overlegvormen, zoals het groot bewonersoverleg en het buurtbeheeroverleg, konden nog wel worden ingezet, maar niet meer structureel en deze werden niet meer door de gemeente georganiseerd. De gemeente zou ook niet meer structureel aanwezig zijn bij bepaalde bijeenkomsten. Verder lag de verantwoordelijkheid voor vormgeving en intensiteit van het contact tussen gemeente en buurtbeheer vanaf dat moment bij de bewoners zelf.⁸

Hoewel het belang en de verschillende functies van buurtbeheer in de Participatienota 2014 meerdere keren worden herhaald, wordt tevens aangegeven dat de gemeente zich ervan bewust is dat de bezuinigingen en het versoerde contact bepaalde risico's met zich meebrengt: “Minder bemoeienis van ons als gemeente heeft het risico dat in bepaalde buurten het buurtbeheer uitsterft. Afhankelijk van de buurt accepteren we dat (als er beperkt opgaven zijn of als er andere groepen zijn die de functies vervullen) of zullen we (tijdelijk) intensiever faciliteren om te voorkomen dat er gaten vallen”.⁹

⁶ Bron: Notitie Buurtbeheer 2014, p. 5

⁷ Bron: Notitie Buurtbeheer 2014, p. 1

⁸ Bron: Participatienota 2014

⁹ Bron: Participatienota 2014, p. 27

Fase 3: De huidige versoberde situatie van buurtbeheer (2020–2023)

In 2023 zijn van de zeven buurtberen, nog drie buurtbeheren actief: De Kwakel, Centrum en Legmeer. In de ‘Ontwikkelagenda Participatie 2021–2025’, een ‘modernisering’ van de Participatienota uit 2014¹⁰, wordt buurtbeheer ook niet meer expliciet benoemd. In de Participatienota was dit nog wel het geval. De financiële ondersteuning is gelijk gebleven sinds de tweede fase: vanuit de gemeente is er jaarlijks een budget van € 2.500. Aanvullend kunnen buurtbeheren een bijdrage ontvangen vanuit het Initiatievenfonds (voorheen: Participatiefonds).

Huidige organisatie binnen de gemeente

In een presentatie ‘Strategische Agenda Buurtbeheren’, welke op 1 februari 2022 door gemeentebambtenaren aan het college is gepresenteerd, komen twee ambities naar voren voor de samenwerking tussen gemeente en buurtbeheer: 1) vergroten van betrokkenheid bij de wijk van de gemeente en

2) efficiënter en doelgerichter participeren. De gemeentelijke afdelingen ‘Samenleving’, ‘Wonen en Werken’ en ‘Organiseren’ zijn betrokken bij buurtbeheer. Er bestaat binnen de gemeente bij de afdeling ‘Organiseren’ een participatiemakelaar: de contactpersoon en beleidsverantwoordelijke van buurtbeheer. Vanuit de afdeling ‘Samenleving’ ondersteunt de participatiemakelaar ook sociale initiatieven in het kader van participatie. Er is één portefeuillehouder vanuit het college verantwoordelijk voor participatie in het algemeen en ook voor de buurtbeheren. De andere wethouders hebben de verantwoordelijkheid over hun eigen portefeuilles waarin er soms verbanden zijn met participatietrajecten en buurtbeheren. De bedoeling was om periodiek overleg plaats te laten vinden tussen buurtbeheer, de participatiemakelaar, de betrokken wethouder en andere ambtelijke betrokkenen. In de praktijk blijkt het overleg minder vaak te hebben plaatsgevonden. Dit zou onder andere komen door minder behoefte aan samenkomst en door de invloed van corona. Verder is Duo+, een uitvoeringsorganisatie waar onder andere vergunningsverstrekking is ondergebracht, nauw betrokken bij buurtbeheer. Dit gebeurt in samenwerking met de afdeling Buurt van de gemeente, waar onderhoud en verkeerszaken worden geregeld. Duo+ neemt in sommige gevallen contact op met buurtbeheer, wanneer er behoefte is aan input vanuit buurtbewoners. Te denken valt bijvoorbeeld aan potentiële interventies in verkeerssituaties.

3.2 Doelen van buurtbeheer

Algemene doel: leefbaarheid vergroten

Zoals in hoofdstuk 3.1 al is benoemd, is de organisatievorm van buurtbeheer in het leven geroepen om de leefbaarheid van de desbetreffende buurt in Uithoorn te vergroten. Of zoals dit in het gesprek met de participatiemakelaar werd geformuleerd: “*Buurtbeheer is het middel en het hoogste doel is de leefbaarheid*”. Het gaat om de leefbaarheid met betrekking tot het sociale terrein, de veiligheid in de buurt en de fysieke omgeving.

In de bestudeerde documenten komen verschillende subdoelstellingen terug en ook in het gesprek met de betrokken wethouder komen meerdere doelstellingen naar voren. Buurtbeheer is er “*voornamelijk om inwoners te betrekken bij activiteiten. Daarnaast gaat het ook om signaleren en doorspelen. (...) Uitvoeren van buurtactiviteiten, zwerfvuil prikken, organiseren van festiviteiten. Dingen die spelen in een buurt kunnen zij oppakken, maar het is niet de bedoeling om een taak van de gemeente op te pakken. Overlast, meldingen komen ook wel eens bij hen terecht, maar dat wordt dan doorgezet naar de gemeente*”.

¹⁰ Bron: Ontwikkelagenda Participatie 2021–2025, p.3

De verschillende rollen en subdoelstellingen van buurtbeheer kunnen worden samengevat in twee functies: 1) de betrokkenheid van inwoners bij het gemeentelijke (beleids)proces vergroten en 2) stimuleren van participatie via burgerinitiatieven. Dit zijn twee verschillende vormen van burgerparticipatie.

Subdoel 1: Vergroten van de betrokkenheid van inwoners bij het gemeentelijk (beleids)proces

Via buurtbeheer kunnen inwoners van een buurt betrokken raken bij de gemeentelijke beslissingen die in diverse beleidsprocessen genomen worden. Dit doel werd in de Nota Buurtbeheer 'Op Eigen Kracht' (2013) geformuleerd als "Meepraten: gemeentelijke activiteiten beter afstemmen op de wensen van bewoners". In de Notitie Buurtbeheer (2014) wordt geschreven over buurtbeheer met de rol van "de adviseur, waarbij de bewoners een klankbord vormen voor gemeente en/ of andere partijen", en waarbij "buurtbeheren fungeren als ogen en oren in de wijk waar het gaat om de leefbaarheid".

De input die door inwoners wordt geleverd aan de gemeente, kan vanuit twee verschillende startpunten geïnitieerd worden: vanuit buurtbeheer zelf of vanuit de gemeente. Enerzijds kan buurtbeheer signalen oppikken in de buurt en deze doorspelen naar de gemeente door zelf contact op te zoeken met beleidsmedewerkers die zich met de thematiek van de signalen bezighouden. Anderzijds kunnen beleidsmedewerkers die werken aan participatie contact opnemen met buurtbeheer om op die manier input op te halen bij inwoners van de buurt. Hierbij treedt buurtbeheer dus op als een van de deelnemende partijen bij beleidsparticipatie, ofwel "een van de spreekbuizen van de wijk"¹¹. In een interne presentatie aan het college in 2022 zijn er vier uitgangspunten geformuleerd voor deze functie van buurtbeheer:¹²

- Van Buurtbeheren verwachten wij dat aangetoond wordt dat er een achterban is vanuit de wijk en dat men transparant is over hoe gekomen is tot bepaalde standpunten;
- Buurtbeheren zijn een van de bewonersgroepen uit de wijk waar de gemeente mee samenwerkt (geen monopolie op bewonersvertegenwoordiging);
- Buurtbeheren worden vroegtijdig geïnformeerd over ontwikkelingen / werkzaamheden die impact hebben in de buurt;
- Participatie vindt plaats op het moment dat er een significante impact voor de bewoners/omgeving is. Buurtbeheer wordt dan, samen met andere partijen, vroegtijdig in het proces betrokken op het moment dat er nog ruimte voor invloed is.

Subdoel 2: Stimuleren van participatie via burgerinitiatieven

Via de organisatie, het netwerk en de kennis van buurtbeheer, kunnen inwoners gestimuleerd worden en zich organiseren om burgerinitiatieven en -activiteiten op te zetten voor hun buurt. In de Notitie Buurtbeheer (2014) wordt dit geformuleerd aan de hand van twee rollen voor buurtbeheer: 1) de initiatiefnemer, waarbij bewoners zelf projecten tot uitvoering brengen en 2) de verbinder, waarbij bewoners helpen krachten rondom een bepaald idee of initiatief samen te brengen. De gemeente neemt hier een 'aanmoedigende' en 'verbindende' rol bij aan.¹³ In de Participatienota van 2014 staat dat de gemeente kan faciliteren, indien nodig. In de nota staan enkele vragen geformuleerd, welke gesteld zouden worden om te beslissen of de gemeente een faciliterende rol zal spelen:

- Kunnen bewoners het zelf of kunnen ze zelf andere steun organiseren? Zo nee, is er een belang in het geding waar we van vinden dat het een faciliterende rol van de gemeente rechtvaardigt?

¹¹ Bron: Presentatie Strategische agenda Buurtbeheren, 1 februari 2022

¹² Bron: Presentatie Strategische agenda Buurtbeheren, 1 februari 2022. Het gaat hier dus niet om vastgesteld beleid.

¹³ Bron: Presentatie Strategische agenda Buurtbeheren, 1 februari 2022

- Deze lijn is vergelijkbaar met de benadering van anderen die met een initiatief komen. Bijzonder aspect is echter dat buurtbeheer zelf een functie kan vervullen in het versterken van de rol van buurtbewoners (en daarmee de mogelijkheid van de gemeente om meer los te laten).
- Is de functie van gesprekspartner in deze buurt van belang (bijvoorbeeld omdat daar de komende jaren ontwikkelingen plaats gaan vinden)? Is faciliteren nodig om de kwaliteit ervan te borgen?
- We maken een basale keuze per buurt en realiseren ons dat deze ook in de tijd zal variëren (jaarlijks tegen het licht houden).

Volgens inwoners is het doel voornamelijk betrokkenheid vergroten bij het beleidsproces

In de vragenlijst die de Rekenkamer voorlegde aan inwoners is ook gevraagd wat zij de belangrijkste doelen van buurtbeheer vinden. Bovenstaande twee subdoelen komen ook terug in de resultaten van deze vragenlijst¹⁴. Voornamelijk het uitoefenen van invloed op gemeentelijke beleidskeuzes in de buurt wordt als belangrijkste taak gezien voor buurtbeheer. Het behartigen van belangen van de buurt bij de gemeente wordt veel benoemd, samen met het doorvoeren van bepaalde (fysieke) verbeteringen in de wijk. Inwoners geven aan dat zij buurtbeheer zien als een “link tussen buurtbewoners en gemeente”. Men spreekt over het contact houden met de gemeente, over het (groen)onderhoud in de buurt, over het verbeteren van verkeerssituaties en over het oppakken van bepaalde (veiligheids)problemen. Enkele citaten ter illustratie:

- “Belangen van inwoners vertegenwoordigen en actief zichtbaar zijn.”
- “Betere verlichting verzorgen bij oversteekplaatsen.”
- “Defecten signaleren en laten oplossen. Bijvoorbeeld gaten in de weg, losse stoeptegels etc.”
- “Bevorderen uiterlijk van de buurt en veiligheid.”
- “Het signaleren van ongeregelde heden, vervuiling etc.”
- “Kleine problemen/overlast binnen de wijk snel (proberen te) oplossen.”
- “Buurt veiligheid, verkeersveiligheid, groen onderhoud.”
- “De spreekbuisfunctie richting gemeente, over alles wat er kan spelen in de buurt.”
- “Het contact houden met de gemeente over de leefbaarheid en eventuele problemen in de wijk.”

Enkele inwoners zien het organiseren van activiteiten als belangrijke taak van buurtbeheer. Hieraan gerelateerd, zijn inwoners van mening dat buurtbeheer een belangrijke rol speelt bij het bevorderen van betrokkenheid onder inwoners. Dit gaat om betrokkenheid met de buurt in het algemeen en met elkaar. Op welke manier buurtbeheer voor meer cohesie in de buurt kan zorgen, wordt niet altijd aangegeven. Enkele citaten ter illustratie van hetgeen inwoners zien als de belangrijke taken van buurtbeheer:

- “Mensen in de buurt samenbrengen en activiteiten organiseren.”
- “De buurt waar ik woon is momenteel erg aan het groeien. Het zou fijn zijn als hier hulp zou zijn bij het opzetten van een buurtbeheer groep om eenheid en saamhorigheid te maken in de wijk.”
- “De leefbaarheid van de buurt en zorgen dat de buurtbewoners betrokken zijn bij hun buurt.”
- “Mensen samenbrengen.”
- “Netjes houden van de buurt en onderling contact stimuleren van de bewoners.”
- “Organiseren van een leuke buurt bijeenkomst.”
- “Sfeer en saamhorigheid in de buurt bevorderen.”

¹⁴ We gaan hier enkel dieper in op de open vraag uit de vragenlijst betreffende de belangrijkste taken van buurtbeheer. In hoofdstuk vier staan alle resultaten van de vragenlijst.

3.3 Korte beantwoording onderzoeksvragen

Op welk wijze is het buurtbeheer georganiseerd in de gemeente?

Ten opzichte van de start van de buurtbeheren rond 2006 is het buurtbeheer in Uithoorn op dit moment versoberd. Er is een grotere (financiële) verantwoordelijkheid bij het buurtbeheer zelf neergelegd en de gemeente heeft een meer teruggetrokken rol aangenomen in de onderlinge samenwerking en de doelbereiking van de buurtbeheren. Deze doorontwikkeling hangt in belangrijke mate samen met de bezuinigingen op buurtbeheer. Daarnaast ziet de gemeente buurtbeheer inmiddels als één van de vormen van participatie.

De buurtbeheren ontvangen op dit moment jaarlijks van de gemeente € 2.500 voor hun activiteiten. De buurtbeheren werken waar mogelijk samen met een participatiemakelaar vanuit de gemeente. Iedere portefeuillehouder is integraal verantwoordelijk voor participatie binnen de eigen portefeuille. Er is één portefeuillehouder specifiek bestuurlijk verantwoordelijk voor de algemene afspraken met de Buurtbeheren. Daarnaast is Duo+ tevens ambtelijk betrokken bij buurtbeheer, wanneer er behoefte is aan input vanuit buurtbewoners. Het aantal buurtbeheren is afgenomen: waar voorheen elke buurt met een buurtbeheer startte, zijn er nu drie buurtbeheren over.

Wat zijn de doelen die de gemeente wil bereiken met het (maatschappelijk) buurtbeheer?

Het overkoepelende doel van buurtbeheer is het verbeteren van de leefbaarheid van de desbetreffende buurt, zowel op fysiek als op sociaal vlak. De verschillende rollen en subdoelstellingen van buurtbeheer kunnen worden samengevat in twee functies:

1) de betrokkenheid van inwoners bij het gemeentelijk (beleids)proces vergroten en 2) stimuleren van participatie via burgerinitiatieven. Bij eerste doel kan het zowel gaan om initiatieven vanuit de inwoners zelf, door zaken te signaleren in de buurt en door te geven aan de gemeente, als vanuit de gemeente, door inwoners via buurtbeheer te betrekken bij participatietrajecten.

Sluiten beelden, eisen en verwachtingen van de inwoners aan bij de gestelde doelen?

Inwoners zien een rol weggelegd voor buurtbeheer als spreekbuis voor inwoners richting de gemeente. Inwoners nemen het woord 'beheer' vrij letterlijk, aangezien men verwacht dat buurtbeheer zich grotendeels bezighoudt met problemen in de buurt doorgeven bij de gemeente, zodat deze kunnen worden opgelost. Dit gaat dan om problemen met betrekking tot onderhoud, verkeerssituaties en veiligheid. Dit sluit aan bij de doelbeschrijving van de gemeente, waarbij buurtbeheer fungeert als de "ogen en oren in de wijk waar het gaat om de leefbaarheid".

Hoewel inwoners bij een open vraag van onze vragenlijst over het doel van buurtbeheer niet vaak expliciet het stimuleren van burgerinitiatieven benoemen, zien zij voor buurtbeheer wel een belangrijke rol weggelegd voor het creëren van meer betrokkenheid en sociale cohesie bij buurtbewoners onderling. In hoofdstuk vier en vijf gaan wij hier nader op in.

4 Functioneren van buurtbeheer

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de deelvragen van de tweede centrale onderzoeksvraag:

- Hoe functioneert buurtbeheer in de verschillende wijken?
- Hoe kijken inwoners van Uithoorn naar buurtbeheer en het functioneren?

4.1 Het functioneren van buurtbeheer

Buurtbeheer met ieder een eigen focus

De drie actieve buurtbeheren in Uithoorn kennen hun eigen structuur en dynamiek, maar ook hun eigen focus (zie kaders hieronder). Ze zetten zich in voor de leefbaarheid in hun wijk, richten zich op een schone en veilige leefomgeving: “*Dat is ook een belangrijke drijfveer, om het veilig te houden in de buurt*”. Maar ook door met behulp van activiteiten de sociale cohesie en de verbinding te versterken. “*Het gaat juist om de verbinding met elkaar, waar doen we het voor – voor de inwoners*”. We zien ook verschillen. Hieronder staat een korte beschrijving van elk buurtbeheer.

Legmeer: Fysieke locatie, verspreiden van informatie en organiseren van activiteiten

Buurtbeheer Legmeer bestaat sinds 2000, heeft een actieve groep van ongeveer 30 bewoners met een voorzitter en een penningmeester. Anders dan de andere buurtbeheren hebben ze een eigen locatie: in het veiligheidssteunpunt van de politie. Iedere woensdag is er een inloopspreekuur waar buurtbewoners kunnen langskomen voor vragen of een kop koffie. Ze versturen een (maandelijkse) nieuwsbrief naar ongeveer 400 e-mailadressen en hebben op deze manier een groot bereik in de buurt. Ze organiseren verschillende activiteiten zoals buurtmaaltijden samen met de nabijgelegen praktijkschool, een maandelijkse zwerfvuilactie, burendag en Koningsdag. Voorheen werden er ook buurtschouwen gedaan.

De Kwakel: Signalerende functie

Buurtbeheer de Kwakel bestaat al lang en telt zes personen, waarbij de huidige voorzitter deze positie 15 jaar bekleedt. De Kwakel heeft het verenigingsleven hoog in het vaandel staan, er is sprake van veel sociale cohesie, wat maakt dat mensen klaar staan voor elkaar. Veel activiteiten worden georganiseerd zonder buurtbeheer, waardoor de functie in dit deel van Uithoorn anders is. Buurtbeheer De Kwakel zet voornamelijk in op het signaleren van problemen in de wijk en het informeren van inwoners en is dus meer gericht op beleidsparticipatie.

Centrum: Organiseren van (grootschalige) activiteiten

Buurtbeheer Centrum (het oude dorp) kent haar oorsprong bij het organiseren van grootschalige activiteiten. Dit gaat om activiteiten zoals een speeldag, lichtjesfeest, tuinwedstrijd, kerstactiviteit, buurtschouw en zwerfvuilactie. Ook heeft buurtbeheer Centrum een signalerende functie door middel van de ‘bouwperikelen-app’ en voeren zij regelmatig een enquête uit onder bewoners om op te halen wat er leeft en wat zij belangrijk vinden. Recentelijk is een meerjarenbeleidsplan ontwikkeld en dat hebben de twee bestuurders voorgelegd aan de gemeente Uithoorn.

Belang van vrijwilligers

De mogelijkheden en capaciteit van buurtbeheer hangt voor een belangrijk deel samen met de inzet van vrijwilligers. Het is een trouwe groep inwoners die zich in hun vrije tijd met enthousiasme inzetten voor hun buurt, zo hebben we vernomen uit verschillende gesprekken. . Buurtbeheer leunt sterk op vrijwilligers en met name bij de buurtbeheren binnen Uithoorn – Legmeer en Centrum – is het vinden en behouden van vrijwilligers een uitdaging. *“Het vinden van voldoende vrijwilligers blijft wel een dingetje. Handjes worden ouder, nieuwe generatie heeft het te druk. Je wilt mensen ook niet te veel belasten.”*

In de Kwakel speelt dit minder; hier is een andere cohesie in vergelijking met Uithoorn zelf. Het verenigingsleven en de maatschappelijke participatie gebeurt in een heel andere mate, waardoor het vinden van vrijwilligers voor de bezetting van buurtbeheer geen issue is. De andere opzet in de Kwakel hangt voor een groot deel ook samen met de kracht van vrijwilligerswerk in het dorp, waardoor dit buurtbeheer zich vooral kan richten op beleidsparticipatie. *“Er gebeurt al zoveel, dus we hoeven het niet te organiseren. In totaal 22 verenigingen (...) wij moeten ons gezicht laten zien, kijken waar we ze kunnen ondersteunen”*. Actieve vrijwilligers zijn de dragende krachten van buurtbeheer.

Het wegvallen van de andere buurtbeheren heeft voor een groot deel te maken met teruglopende interesse en beschikbaarheid van inwoners om vrijwilligerswerk te verrichten, zo bleek uit de gevoerde gesprekken. Steeds minder willen mensen structureel verbonden worden, waardoor mogelijkheden zoals het organiseren van activiteiten en ondersteuning aan buurtbeheer minder wordt. Hier ligt dan ook een grote uitdaging, wordt aangegeven. *“Het hangt erg samen met de bemensing, de drive en de inzet bepalen het succes”*. Hier ligt de kracht van buurtbeheer, maar dit is tegelijkertijd de grootste kwetsbaarheid, zo werd gesteld.

Onderlinge verschillen tussen buurtbeheren

Zoals in het vorige hoofdstuk is uiteengezet, ligt de centrale rol van buurtbeheer in de visie van de gemeente vooral bij het betrekken van inwoners bij de organisatie van activiteiten: het uitvoeren van buurtactiviteiten, zwerfvuil prikken, organiseren van festiviteiten. Dingen die spelen in een buurt en het signaleren van bijvoorbeeld overlast en onveilige situaties. De type activiteiten, evenals de het takenpakket verschilt tussen de drie actieve buurtbeheren. Waar Legmeer zich met name richt op kleinschalige activiteiten is het initiatief Legmeerbos (zie kader) juist een grootschalig participatietraject.

In Centrum worden veelvuldig evenementen georganiseerd die wijkoverstijgend zijn en in de Kwakel ligt de focus vooral op beleidsparticipatie.

Casus Legmeerbos: communicatie en wederzijdse verwachtingen

Vanuit meerdere gesprekken komt de casus Legmeerbos voorbij als voorbeeld van een initiatief waar veel samenwerking was tussen buurtbeheer en gemeente. Een goed voorbeeld van een initiatief vanuit de bewoners waarbij zij gezamenlijk met de gemeente een plan hebben uitgewerkt en ontwikkeld. Een complex project waar van beide kanten veel werd gevraagd, maar tegelijkertijd verschillend wordt teruggekeken vanuit de betrokkenen. De gemeente kijkt enerzijds terug op een succesvol verlopen project. Er was sprake van veelvuldig en intensief contact, maar op sommige punten kwamen de verwachtingen niet overeen en schuurde het soms in de samenwerking. Buurtbeheer ervaarde het op sommige momenten als een tegenwerking vanuit de gemeente: soms stonden zij lijnrecht tegenover elkaar. Het initiatief voor het Legmeerbos kwam vanuit buurtbeheer, maar ze werden naar hun idee (te) laat betrokken en op sommige punten onvoldoende of zelfs niet geïnformeerd door de gemeente. Hoewel het doel uiteindelijk is bereikt – realisatie van Legmeerbos komt tot stand – wordt de weg ernaartoe dus als stroef ervaren door de betrokkenen en kwamen de verwachtingen niet altijd overeen. De communicatie verliep niet optimaal, waardoor het vertrouwen op een aantal momenten ook achterbleef.

Verwachtingsmanagement tussen gemeente en buurtbeheer

De bevindingen zoals beschreven in bovenstaand kader staan niet op zichzelf. Er zijn meer voorbeelden voorhanden waarin verwachtingen tussen gemeente Uithoorn of de uitvoeringsorganisatie Duo+ en buurtbeheer niet helder zijn of waarin communicatie achterblijft. Een ander voorbeeld dat dit illustreert is het thema hardrijders in de wijk. Vanuit het betrokken buurtbeheer werd direct om een drempel gevraagd – in de ogen van de ambtelijke organisatie en Duo+ wordt hier dan te snel gedacht in wensen en oplossingen. Hieraan kan niet altijd tegemoet worden gekomen. Het is met name belangrijk de betrokkenen in een vroegtijdig stadium te betrekken en niet alleen over de inhoud, maar ook het gesprek over het proces en verwachtingen aan te gaan. *“Het moet vooral over de probleemstelling en het doel gaan en niet of minder over de middelen en de oplossing.”* Vanuit buurtbeheer wordt een verminderde belangstelling ervaren vanuit de gemeente Uithoorn, wat des te meer de afwijkende verwachtingen onderstreept volgens de gemeente: *“Teleurstellend dat dit (deze afnemende belangstelling) zo wordt ervaren. Verwachtingen moeten beter uitgesproken worden. Buurtbeheer op eigen kracht is niet voor niks de titel van dit stuk (verwijzing naar de nota ‘Buurtbeheer op eigen kracht’ uit 2013). (...) Als er dingen worden gemist dan moet je dat ook aangeven. Maar niet op niveau van beleid dat er dan wordt mee gepraat door buurtbeheer. Kanttekening is het momentum: wanneer heb je elkaar nodig en wat verwacht je dan van elkaar.”*

Vanuit de gemeente klinken er verder verschillende geluiden over het beter kunnen afstemmen van verwachtingen met buurtbeheer. Hoewel er contact ligt, is het voor beide partijen niet altijd helder vanuit welke visie en met welke verwachtingen dit contact en de samenwerking plaatsvindt. Enkele relevante citaten vanuit de gemeente:

- *“Verwachtingen over en weer in een proces (kunnen beter), maar vooral participatie in het bijzonder. Je merkt dat participatie niet zo goed liep, omdat men vooraf soms andere verwachtingen had. Het voortraject mag nog wat explicieter en scherper.”*

- *“Het betrekken gaat best goed, het finetunen is nog het verwachtingenmanagement bij het proces. Soms iets van zeggenschap verwachten i.p.v. informeren, dit sluit soms niet goed aan. Deze ruimte is er simpelweg niet altijd, wat voor frustratie kan zorgen. Dat is niet alleen met buurtbeheer, maar met iedereen zo.”*
- *“Verwachtingen managen is aandachtspunt, ook de afstand tussen de verschillende afdelingen. Meer begeleiding en overleg in het kader van agendavorming. (...) Belangrijk is elkaar in een vroegtijdig stadium betrekken, niet alleen over inhoud, maar juist ook over het proces en de verwachtingen. Het moet vooral over de probleemstelling en het doel, en niet of minder over de middelen en de oplossing”*

Zowel binnen de gemeente als binnen de buurtbeheeren hebben de afgelopen jaren ontwikkelingen plaatsgevonden, waarbij de ondersteuning vanuit de gemeente, het contact tussen beide partijen en structurele samenwerking is afgenomen. Deze ontwikkelingen lijken ervoor gezorgd te hebben dat de visie met betrekking tot (de samenwerking met) buurtbeheer de laatste tijd enigszins uit beeld is verdwenen. Er blijkt behoefte te zijn aan een verscherping, in ieder geval vanuit de gemeente:

- *“Laten we dit goed afstemmen op elkaar, wat is de visie? Bredere kader is de visie uit de Ontwikkelagenda participatie (in 2021 vastgesteld door raad): zelfstandige, autonome burgerinitiatieven die zich inzetten voor de wijk. Dat is heel anders dan de eerste nota. Dat is het nu echt niet meer.”*
- *“De ontwikkelagenda is het kader. We hebben geen specifiek beleid meer en dus ook geen specifieke evaluatie daarvan noodzakelijk op dit niveau. Liever een goed gesprek op uitvoeringsniveau, een open gesprek en het bespreekbaar maken van punten.”*

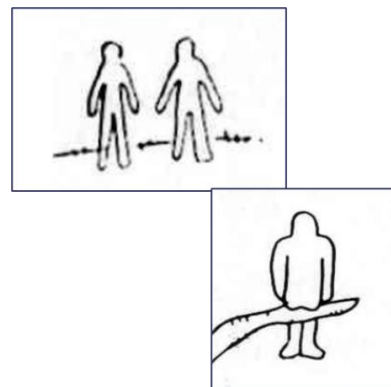
Als het gesprek over verwachtingen wordt gevoerd, zou er volgens de gemeente ook kritisch moeten worden gekeken naar de hoeveelheid invloed die buurtbeheer kan uitoefenen in het beleidsproces. Ook omdat er volgens de gemeente dan andere verantwoordelijkheden mee gaan spelen: *“Er is veel waardering voor buurtbeheer. Maar afkadering is nodig. Wil je over visie en beleid denken, dan moet je een andere rol en kijk je meer naar de functie van bijvoorbeeld een gemeenteraadslid”*. Dit in reactie op het meerjarenbeleidsplan dat Centrum schreef en voorlegde aan de gemeente.

Relatie met gemeente

Tijdens de interactieve sessie werd bij de huidige relatie tussen buurtbeheer en de gemeente Uithoorn vooral afstand ervaren, door onder andere weinig afstemming en communicatie. De afbeeldingen hiernaast illustreren dit beeld. Buurtbeheer de Kwakel had een ander beeld en gaf aan dat de communicatie en betrokkenheid de laatste tijd juist is toegenomen.

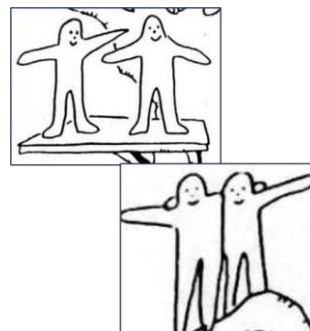
Er is vooral onduidelijkheid over de rollen van buurtbeheer en onderlinge verwachtingen, dit kwam vanuit vrijwel alle betrokkenen naar voren. Hier valt veel winst te behalen wordt aangegeven. Opvallend is dat er door sommigen wordt

gerefereerd aan het verleden, waar er minder afstand werd ervaren en juist een meer intensieve samenwerking tussen buurtbeheer en gemeente. *“Ik zou eigenlijk wel terug willen naar de tijd dat we veel vaker en beter met elkaar communiceerden”*. De ‘wil’ is wel aanwezig van beide kanten. Er heerst vooral veel onduidelijkheid wat er allemaal kan, zowel financieel als organisatorisch. *“Wat is de visie eigenlijk op Buurtbeheer, waar gaan we met z’n allen naartoe?”*

Buurtbeheer en gemeente: dichter tot elkaar

De ideale – gewenste – relatie tussen buurtbeheer en gemeente werd tijdens de sessie gezien als dichter tot elkaar dan de status op dit moment. Belangrijk is dat het niet ‘te intiem’ wordt, om de bewegingsvrijheid van vrijwilligers te bewaken. *“We moeten niet een soort uitvoeringsorganisatie van de gemeente worden. Als we het niet eens zijn moeten we het ook kunnen zeggen”*. Essentieel is de ondersteuning aan elkaar en helpen waar nodig: de neuzen dezelfde kant op. Hiervoor is periodiek overleg nodig tussen de gemeente en buurtbeheer, maar ook duidelijkheid over mogelijkheden en ook de onmogelijkheden – de verwachtingen helder uitspreken naar elkaar.

Er is het besef dat niet alles dat wordt aangedragen ook daadwerkelijk kan, maar de terugkoppeling hierover vanuit de gemeente wordt soms gemist door buurtbeheer: *“Ik snap dat niet alles mogelijk is, maar als we iets aandragen en je hoort er niks meer van is dat wel demotiverend. Prima als het niet kan, maar waarom niet?”*

Om te komen tot een ideale relatie en samenwerking zijn de betrokkenen het erover eens dat wisselwerking en leren van buurtbeheer onderling een belangrijke stap is. Een overleg op regelmatige basis met de buurtbeheren, maar ook met de andere partners zoals politie, brandweer en andere maatschappelijke partijen kan hierbij van belang zijn. Ook ondersteuning vanuit de gemeente Uithoorn en daarbij duidelijkheid over de rol en verwachtingen van buurtbeheer zijn essentiële schakels. *“Duidelijke kaders en richtlijnen die passen bij de specifieke kenmerken van de verschillende buurtbeheren”*.

Tegelijkertijd wil men met elkaar reflecteren over innovatie en de vorm van buurtbeheer in de toekomst; welke vormen van participatie zijn er naast buurtbeheer en kunnen naast buurtbeheer bestaan wordt afgevraagd. *“Is de huidige vorm van buurtbeheer nog wel de enige relevante vorm?”*

Representativiteit

Een belangrijke functie van buurtbeheer is de signaleren functie, de ‘ogen en oren van de wijk’ zo werd eerder gesteld. De buurtbeheren weten wat er speelt in een wijk, kennen de mensen, communiceren met buurtgenoten en kunnen lijntjes leggen. Vanuit de gesprekken komt naar voren dat er soms wel vraagtekens zijn over de representativiteit. In hoeverre spreekt buurtbeheer voor de hele wijk wordt afgevraagd, onder andere binnen Duo+: *“Als buurtbeheer ga je iets vinden van de inhoud. Er zijn verschillen in opvatting, de meerwaarde zit in het vertegenwoordigen van de belangen van doelgroepen in de buurt (...) de kanttekening is in hoeverre het echt heel objectief en representatief soms is”*.

4.2 Buurtbeheer volgens de inwoners van Uithoorn

In deze paragraaf beschrijven we de belangrijkste resultaten vanuit de enquête onder de inwoners van Uithoorn.

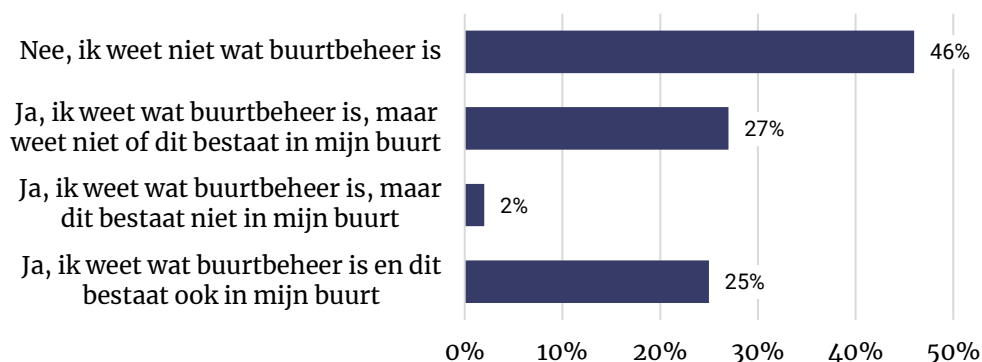
Iets meer dan de helft inwoners bekend met buurtbeheer

Een kleine meerderheid van de inwoners van Uithoorn (54%) is bekend met het bestaan van buurtbeheer in de gemeente. Een kwart kent buurtbeheer, maar weet niet of dit in zijn of haar eigen buurt is en een vergelijkbaar deel is ook op de hoogte dat dit aanwezig is in de buurt. De bekendheid komt deels via een bewonersbijeenkomst of het eigen netwerk (beiden 18%) en voor een deel vanwege het bijwonen van een activiteit (12%). Vier op de tien weten het niet meer en 21 procent noemt iets anders zoals het lezen van een bericht in de (lokale/sociale) media.

Op welke manier bent u bekend geraakt met buurtbeheer? (n=112)

- Via bewonersbijeenkomst (18%)
- Via eigen netwerk (18%)
- Via activiteit (12%)
- Via verbetering/aanpassing in wijk: (6%)
- Zelf actief (2%)
- Weet niet (38%)
- Anders (21%)

Figuur 4.1 Bent u bekend met buurtbeheer? (n=179)

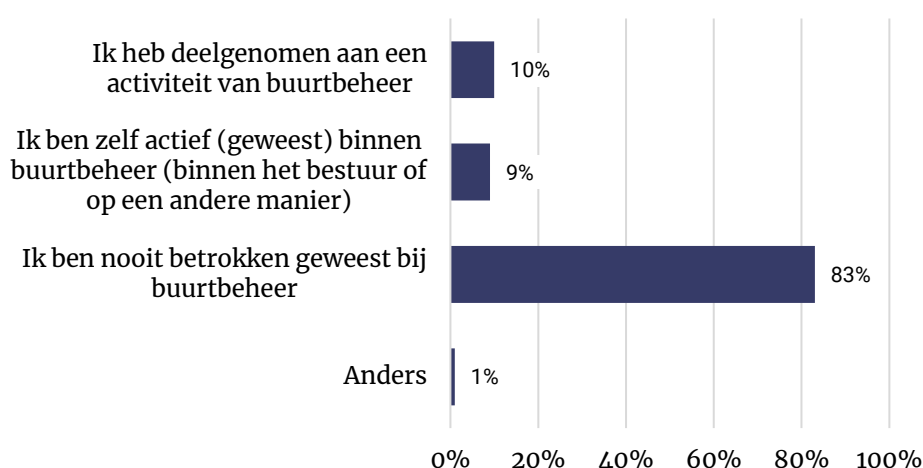

Weinig betrokkenheid

Een ruime meerderheid van de inwoners (83%) was nooit betrokken bij (een activiteit van) buurtbeheer in de gemeente Uithoorn. Tien procent nam wel eens deel aan een activiteit en 9 procent is actief (geweest) in buurtbeheer, bijvoorbeeld als vrijwilliger of in het bestuur. De tevredenheid over buurtbeheer onder inwoners die wel eens deelnamen aan een activiteit verschilt: een derde is (heel) tevreden en 20 procent (heel) ontevreden en het overige deel heeft geen uitgesproken mening¹⁵.

¹⁵ Vanwege het lage aantal waarnemingen (n=24) bij deze vraag zijn deze percentages indicatief.

Figuur 4.2 Bent u wel eens actief betrokken geweest bij (de activiteiten) van buurtbeheer? (n=112)

Inwoners: bekendheid buurtbeheer moet omhoog

Ruim acht op de tien inwoners zijn van mening dat buurtbeheer beter bekend moet worden in de buurt. Een kleiner deel, maar eveneens een meerderheid, vindt het belangrijk dat meer buurtbewoners actief worden bij buurtbeheer zoals door te helpen met het organiseren van activiteiten. Zes procent staat hier niet achter en het overige deel heeft geen uitgesproken mening.

Figuur 4.3 Stellingen over buurtbeheer (n=179)

Inwoners denken verschillend over takenpakket buurtbeheer

We vroegen inwoners via een open vraag wat zij als belangrijkste taak of taken voor buurtbeheer zien: hier denkt men verschillend over. Een deel (circa 30%) ziet de belangrijkste taak als belangenbehartiger bij de gemeente en het contact met de gemeente, veelal in het kader van de veiligheid in de buurt. “Het contact houden met de gemeente over de leefbaarheid en eventuele problemen in de wijk”. Een zelfde aantal (eveneens 30%) vindt dat er vooral een taak is weggelegd in het daadwerkelijk verbeteren van de wijk, bijvoorbeeld door middel van onderhoud aan de uitstraling en de (verkeers)veiligheid. “Parkeerproblemen oplossen samen met gemeente. Knelpunten openbare ruimte signaleren en aanpakken”. Een iets kleinere groep (23%) denkt vooral aan het vergroten van de betrokkenheid van inwoners: “De leefbaarheid van de buurt en zorgen dat de buurtbewoners betrokken zijn bij hun buurt”. Minder inwoners zien het organiseren van activiteiten (10%) als belangrijkste taak voor buurtbeheer.

Bekendheid buurtbeheer vergroten door toegankelijkheid, diverse media/middelen, maar ook op inhoud: waar staat buurtbeheer voor?

Tijdens de interactieve sessie kwamen verschillende mogelijkheden voorbij om buurtbeheer meer bekend te maken bij de inwoners van Uithoorn. Veelal werden diverse middelen besproken zoals informatie in het welkomstpakket voor nieuwe inwoners, aandacht in de gemeentegids of vaste rubrieken in de plaatselijke (social) media, (gemeentelijke) websites (en ondersteuning hierbij) en tijdens activiteiten en evenementen. Ook een toegankelijke plek voor buurtbeheer, een zichtbare (vergader)plek, die vindbaar is voor buurtbewoners kwam regelmatig voorbij. Belangrijk bij de informatievoorziening is vooral de inhoud van de boodschap: wat betekent buurtbeheer, wat doet buurtbeheer en waar staat het voor? Het is van belang om duidelijk te maken wat de functie is van buurtbeheer en op welke manier zij een bijdrage leveren aan de buurt. De binding met buurtbewoners is een essentieel onderdeel werd aangegeven, buurtbeheer moet op de hoogte zijn wat er speelt en wat een buurt nodig heeft.

4.3 Korte beantwoording onderzoeksvragen

Hoe functioneert buurtbeheer in de verschillende wijken?

Ieder buurtbeheer kent zijn eigen focus en stemt de inzet en aanpak af op de wijkspecifieke kenmerken en behoeften. De Kwakel is meer gericht op beleidsparticipatie, Legmeer richt zich met name op kleinschalige activiteiten, maar heeft ook een omvangrijk project als het Legmeerbos geïnitieerd. Vanwege de grotere omvang van buurtbeheer Centrum organiseren zij meerdere activiteiten en is het bereik en de inzet van dit buurtbeheer groter. De gemeente Uithoorn waardeert de inzet en passie van de vrijwilligers die zich inzetten. Echter, komt ook naar voren dat er verbeterpunten zijn voor de communicatie en verwachtingen over de rol en het takenpakket van buurtbeheer.

Hoe kijken inwoners van Uithoorn naar buurtbeheer en het functioneren?

Een kleine meerderheid van de inwoners is op de hoogte van het bestaan van buurtbeheer, al is niet iedereen precies bekend met de functie van buurtbeheer of met het bestaan van buurtbeheer in de eigen wijk. Een groot deel, ruim acht op de tien, is nooit betrokken geweest bij buurtbeheer. Inwoners vinden dat de bekendheid van buurtbeheer groter moet zijn en ongeveer de helft geeft aan dat het van belang is dat er meer inwoners betrokken worden bij buurtbeheer. Inwoners denken verschillend over het takenpakket van buurtbeheer. Een deel ziet de belangrijkste taak als belangenbehartiger bij de gemeente, vooral in het kader van de veiligheid in de buurt. Een vergelijkbare groep vindt dat de taak van buurtbeheer vooral zit in het verbeteren van de wijk. Een iets kleinere groep denkt vooral aan het vergroten van de betrokkenheid van inwoners.

5 Succesfactoren en bedreigingen

In dit hoofdstuk gaan we in op het eerste gedeelte van de derde centrale onderzoeksvraag:

- Wat zijn de succesfactoren en de bedreigingen van buurtbeheer?

We gaan allereerst in op de succesfactoren: wat maakt buurtbeheer in Uithoorn volgens de geïnterviewden en de deelnemers aan de interactieve sessie een succes. Vervolgens gaan we in op de bedreigingen voor buurtbeheer.

5.1 Succesfactoren van buurtbeheer

Buurtbeheer leeft enkele doelen goed na

Uit het onderzoek blijkt dat de buurtbeheren op de volgende punten een positieve bijdrage leveren aan de samenleving van Uithoorn. Zo wordt gesteld dat buurtbeheren:

- Zorgen voor verbinding in de wijk en de sociale contacten daarmee worden vergroot tussen bewoners onderling;
- Zorgen voor gezelligheid met verschillende activiteiten en daarmee ook een bijdrage leveren aan de bestrijding van eenzaamheid;
- Een laagdrempelige voorziening zijn, om in contact te komen met de gemeente en om actief te kunnen zijn in de buurt;
- Voor de belangen van de buurt opkomen bij de gemeente Uithoorn;
- Een relevant netwerk hebben opgebouwd door de jaren heen, zowel voor het organiseren van activiteiten als voor de belangenbehartiging binnen de gemeente;
- Zorgen voor kennis van de buurt en buurtbewoners bij de gemeente Uithoorn;
- Een handig kanaal kunnen zijn voor de gemeente om in contact te komen met buurtbewoners voor participatietrajecten;
- Een goede adviespartner kunnen zijn voor de gemeente.

In de gesprekken met de gemeente werd onder meer gezegd: *“Ze zetten zich met hart en ziel in voor de buurt. Met name Centrum en Legmeer zijn daar grote voorbeelden van zijn, bewonderenswaardig hoe ze het project Legmeerbos hebben opgepakt. Een complex verhaal, maar veel overwonnen met steun/enquêtes, politieke lobby, etc. Dit weten te realiseren. Dat is echt heel knap in een stroperig systeem.”* Ook komt ernaar voren dat buurtbeheer kan worden gezien als een verzamelplaats, een organisatie waar meldingen binnen komen die richting de gemeente worden doorgezet. Maar ook als organisatie die bekend is met de mensen uit de buurt, waardoor bepaalde doelgroepen via hen bereikt kunnen worden. Op de vraag wat er zou gebeuren als buurtbeheer zou wegvallen, werd als volgt gereageerd: *“Als contacten wegvallen is dat jammer. Dan worden signalen gemist”*.

Bovengenoemde voordelen van buurtbeheer laten zien dat de huidige kracht van buurtbeheer overeenkomst met de doelstellingen van buurtbeheer. Wel werden er tijdens de gesprekken twijfels geuit of deze krachten altijd goed naar voren komen en of de volle potentie van buurtbeheer momenteel wordt gerealiseerd. Twijfels hierover klinken zowel binnen de buurtbeheren zelf als binnen de gemeente: *“Denk dat er meer uit te halen is. Er is meer mogelijk, maar het draagvlak blijft een uitdaging.”*

Uit de gevoerde gesprekken volgde verder een wens vanuit de buurtbeheren om meer samen te werken met ‘stevige partners’, bijvoorbeeld voor het organiseren van activiteiten. Daarmee legt

de Rekenkamer de brug naar de bedreigingen voor buurtbeheer die we in ons onderzoek zijn tegengekomen.

5.2 Mogelijke bedreigingen voor buurtbeheer

Twijfel over representativiteit en bereik van buurtbeheer

Betrokkenen zien ook bedreigingen voor het goed functioneren van buurtbeheer. Met 'goed functioneren' wordt bedoeld op het bereiken van de volle potentie van buurtbeheer. Zowel voor buurtbewoners als voor de gemeente Uithoorn.

Hieronder volgt een overzicht van hetgeen de Rekenkamer heeft opgehaald bij betrokkenen:

- **Bereik:** Buurtbeheren hebben een sociale functie, maar bereikt dit ook de buurtbewoners die niet direct bij het buurtbeheer of de bijeenkomsten betrokken zijn? Met andere woorden: zorgen de huidige sociale momenten ook voor positieve ontwikkelingen voor de rest van de buurt?
- **Representativiteit:** Er bestaat twijfel over hoe representatief de buurtbeheren zijn voor de buurt. Men vraagt zich af of ze echt een afspiegeling zijn van de wijk. Daardoor wordt de signalerende functie van buurtbeheer ook in twijfel getrokken en wordt buurtbeheer niet altijd gezien als kanaal voor het bereiken van bewoners. Tijdens de interactieve sessie kwam de vraag naar voren of buurtbeheer als functie echt noodzakelijk is.
- **Aansluiting voor alle buurtbewoners:** Veelal oudere mensen hebben op dit moment zitting in de buurtbeheren. Jongere generaties zijn lastig te bereiken en maken daardoor niet vaak deel uit van de activiteiten van buurtbeheer. Ook leeft de vraag of er voldoende aansluiting is met buurtgenoten die een andere culturele achtergrond of nationaliteit hebben.
- **Kwetsbaarheid:** Er bestaan zorgen over de persoonlijke kwetsbaarheid en de continuïteit van buurtbeheer. Er is een kleine groep actieve inwoners betrokken. Als deze inwoners wegvallen, zijn er twijfels of er snel opvolgers te vinden zijn. Ook zijn er te weinig vrijwilligers om de taken goed te kunnen verdelen en komt het op een beperkt aantal schouders terecht. De werving van vrijwilligers vraagt veel inspanning. De Kwakel betreft hier overigens een uitzondering, aangezien dit buurtbeheer zich minder bezighoudt met het organiseren van activiteiten.
- **Afgenomen budget:** Het budget van de buurtbeheren is door de jaren afgenomen en beperkt daarmee de mogelijkheden van buurtbeheer.
- **Locatie en zichtbaarheid:** Twee van de drie buurtbeheren hebben momenteel geen eigen locatie en dat draagt niet bij aan de zichtbaarheid of het gemak om samen te komen.
- **Wijken zonder buurtbeheer:** In drie van de zeven wijken van Uithoorn is er op dit moment nog buurtbeheer. Dat wordt als te weinig ervaren.
- **Bekendheid:** De bekendheid van buurtbeheer in de gehele gemeente is niet groot, zoals de enquête laat zien.
- **Samenwerking met gemeente:** Op de samenwerking met de gemeente Uithoorn is het nodige aan te merken. Het is voor de buurtbeheren niet altijd duidelijk welke kaders de gemeente nu precies heeft meegegeven wat betreft de rol en positie van de buurtbeheren. Twee van de drie buurtbeheren ervaren daarnaast minder betrokkenheid vanuit de gemeente dan zij wenselijk en zinvol achten. Ook is het niet altijd gemakkelijk een weg te vinden binnen de gemeente naar de juiste mensen. Over het algemeen is er zowel vanuit buurtbeheer als vanuit de gemeente behoefte aan afstemming wat betreft de verwachtingen die beide partijen bij elkaar hebben.

5.3 Korte beantwoording onderzoeksvraag

Wat zijn de succesfactoren en de bedreigingen van buurtbeheer?

De Rekenkamer ziet dat – ondanks de beperkte middelen – er veel werk wordt verzet door een kleine groep enthousiaste mensen. Deze betrokken inwoners handelen vanuit het perspectief dat zij het beste voor hebben met hun wijk. De buurtbeheren vervullen elk op hun eigen manier een rol bij beleidsparticipatie en bij het stimuleren van burgerinitiatieven.

Deze inwoners stellen echter dat ze vanuit de gemeente niet altijd de verwachte waardering ervaren. Verdere punten van zorg zijn met name de relatieve onbekendheid van de drie overgebleven buurtbeheren, de beperkte aantal betrokkenen bij buurtbeheer, het geringe budget en veelal ontbreken van een locatie en daarmee de zichtbaarheid van buurtbeheer. Het valt de Rekenkamer verder op dat buurtbeheren en de gemeente elkaar lang niet altijd goed weten te vinden en dat communicatie en verwachtingen soms schuren.

6 Buurtbeheer in andere gemeenten

In dit hoofdstuk gaan we in op de volgende deelvraag van de laatste centrale onderzoeksvraag:

- Wat kan er geleerd worden van andere gemeenten?

De bevindingen in dit hoofdstuk bieden een benchmark en zijn afkomstige uit online bronnen welke tijdens deskresearch zijn geraadpleegd. We hebben uiteindelijk de ervaringen van zes gemeenten meegenomen in onze vergelijking: Nieuwkoop, Helmond, Huizen, Medemblik, Rijswijk en Amsterdam. De selectie heeft plaatsgevonden op basis van de beschikbaarheid van online bronnen over nog bestaande buurtbeheren. Er zijn ook oudere bronnen meegenomen van ongeveer 25 jaar geleden¹⁶ of bronnen die verwijzen naar ontwikkelingen van de afgelopen 25 jaar¹⁷.

6.1 Vormen en ontwikkeling van buurtbeheer in andere gemeenten

Vorm en ontwikkeling van buurtbeheer Uithoorn komt overeen met andere gemeenten

Inzicht in de benchmark maakte al snel twee zaken duidelijk: 1) hoewel de benaming van 'buurtbeheer' sterk verschilt per gemeente, komen de functies overeen met Uithoorn en 2) de ontwikkelingen van de afgelopen 25 jaar met betrekking tot buurtbeheer en participatie lijken vaak overeen te komen met die van gemeente Uithoorn.

De term 'buurtbeheer' of 'wijkbeheer' wordt in de meeste gemeenten in Nederland exclusief ingezet voor buurtbeheren gekoppeld aan woningbouwcorporaties¹⁸. De personen die betrokken zijn bij buurtbeheer zijn in dienst bij woningbouwcorporaties en houden zich over het algemeen bezig met het onderhoud en schoonhouden van de (woningen in) desbetreffende buurten en het signaleren van mogelijk achterstallig onderhoud, overlast of onveilige situaties. Deze combinatie van woningbouwcorporatie en buurtbeheren vervullen voor een groot deel vergelijkbare taken en doelstellingen, zoals die zijn geformuleerd voor de buurtbeheren in Uithoorn. Denk daarbij aan het signaleren van achterstallig onderhoud, overlast of onveilige situaties. In sommige gevallen lijken deze eenheden ook een bescheiden sociale functie te vervullen, zoals het aanspreekbaar zijn voor buurtbewoners voor een praatje¹⁹.

De 'buurtbeheren' die overeenkomen qua organisatievorm van buurtbeheer in Uithoorn worden voornamelijk aangeduid met termen als 'wijk of dorpsraad', 'buurtpanel', 'buurtteam', 'vereniging wijkbeheer' of 'buurtpreventievereniging'. Voor het leesgemak, verwijzen we in dit hoofdstuk steeds naar 'buurtbeheer'. In veel gevallen werken of werkten deze buurtbeheren vaak samen met woningbouwcorporaties. Daarnaast blijkt uit de deskresearch dat de ontwikkelingen van veel van deze buurtbeheren in de afgelopen 25 jaar overeenkomsten laten zien met die van Uithoorn.

¹⁶ Zoals de evaluatie Buurtbeheer Heemskerk uit 2001: https://www.dsp-groep.eu/wp-content/uploads/01_15_Evaluatie-buurtbeheer-in-Heemskerk-Op-weg-naar-volwassen-verhoudingen_15-2001.pdf

¹⁷ Zoals dit nieuwsbericht over bewoners initiatieven in Heemskerk: [Ruimte voor initiatieven inwoners Heemskerk | Al het nieuws uit Heemskerk \(rodi.nl\)](https://www.woonopmaat.nl/nieuwsbrief-april-2021-1)

¹⁸ Zie bijvoorbeeld: <https://www.woonplus.nl/bij-ons-wonen/buurtbeheer/> (Schiedam), <https://www.woonpartners.nl/buurtbeheer> (Helmond), <https://www.woonopmaat.nl/nieuwsbrief-april-2021-1> (Heemskerk).

¹⁹ <https://www.woonopmaat.nl/nieuwsbrief-april-2021-1>

Deze eenheden kwamen op rond de eeuwwisseling en maakten in veel gevallen 10 jaar geleden veranderingen door die onder andere zorgden voor minder (structureel) beschikbaar budget. Vandaag de dag zijn er van het initiële aantal buurtbeheren nog enkele actief, al dan niet in dezelfde vorm of met hetzelfde budget als voorheen. Een tekenend voorbeeld betreft Heemskerk. Binnen deze gemeente zijn de buurtbeheren rond 1995 begonnen. Alle wijken in Heemskerk hadden een eigen buurtbeheer en de samenwerking met de gemeente was goed georganiseerd, met onder meer een bureau buurtbeheer binnen de gemeente. In 2015 waren er nog zes 'buurtteams' en veranderde de gemeentelijke financiële ondersteuning van zes buurtbudgetten naar één leefbaarheidsbudget voor de gehele gemeente, waarvoor de buurtteams via een aanvraag aanspraak op konden maken²⁰. Uit de 'Nota Participatie 2022-2026' van de gemeente Heemskerk blijkt dat de buurtteams onlangs volledig zijn afgeschaft. Wel zijn er zes sociale buurtbeheerders actief, gekoppeld aan de woningbouwcorporatie: 'Woon op Maat'. Enkele voorbeelden van nog actieve buurtbeheervormen binnen andere gemeenten, welke tijdens de deskresearch in ieder geval zijn opgekomen, staan in onderstaande tabel.

Tabel 6.1 Voorbeelden van nog actieve buurtbeheer-vormen binnen andere gemeenten

Gemeente	Soort buurtbeheer	Bron
Nieuwkoop	7 actieve dorpsraden	Dorpsraden Gemeente Nieuwkoop
Helmond	Vereniging wijkbeheer (richt zich enkel op de binnenstad)	Home (verenigingwijkbeheer.nl)
Huizen	Twee soorten: 1) één buurtpanel overgebleven genaamd '1276' en 2) verschillende buurtpreventieverenigingen die zich enkel richten op het signaleren	Home - 1276.nl Buurtpreventieverenigingen Gemeente Huizen
Medemblik	Eén stadsraad en 13 actieve dorpsraden	Dorpsraden en stadsraad (medemblik.nl)
Rijswijk	Vereniging Buurtraad Steenvoorde (richt zich enkel op Steenvoorde)	Vereniging Buurtraad Steenvoorde (v-b-s.nl)
Amsterdam	Twee actieve wijkraden (Zuid-West en Amstelveld)	Over Wijkraad Zuid-West – Wijkraad Zuid-West Amsterdam (woczuidwest.nl) Buurtraad Amstelveld Wijkcentrum d'Oude Stadt

²⁰ <https://www.rod.nl/heemskerk/nieuws/99212/ruimte-voor-initiatieven-inwoners-heemskerk>

6.2 Lessen uit andere gemeenten

Van de verschillende buurtbeheervormen en activiteiten binnen andere gemeenten valt zeker wat te leren. Hieronder staan enkele acties die als best practices kunnen worden gezien.

Denk na over samenwerking met andere partijen

Zoals eerder vermeld, blijken veel buurtbeheren samen te werken met woningbouwcorporaties. Beide partijen streven vaak dezelfde doelen na en men kan van elkaars netwerk en kennis gebruik maken. Buurtbeheer kan bijvoorbeeld ook gebruikmaken van de fysieke locaties van corporaties. Buurtbeheer Legmeer heeft dankzij de samenwerking met het veiligheidssteunpunt van de politie een eigen locatie. Voor de andere twee buurtbeheren is dit niet het geval.

Hoewel de buurtbeheren in Uithoorn eerder samenwerkten met woningbouwcorporatie 'Eigen Haard' en zij hier ook financiële steun van ontvingen, zijn deze banden over de tijd heen verdwenen. Mocht er behoefte zijn aan nieuwe samenwerkingsvormen voor buurtbeheer, dan valt er wellicht te overwegen om dit (opnieuw) te verkennen met wijkopzichters of 'buurtbeheerders' van de corporaties die actief zijn in Uithoorn: Woonzorg Nederland en Eigen Haard.

Denk na over het betrekken van buurtbewoners

In een oude evaluatie van buurtbeheer binnen Heemskerk²¹ staan handige tips, die ook vandaag de dag gebruikt zouden kunnen worden in Uithoorn om meer buurtbewoners te betrekken.

- Korte maar intensieve fases doorlopen met buurtbewoners, waarbij men kort en vrijblijvend betrokken wordt bij één of meerdere mogelijke ontwikkelingen of activiteiten binnen de wijk. De overweging hierachter is: als betrokken zijn bij buurtbeheer ook mogelijk is voor kortere periodes, dan is dit aantrekkelijker voor buurtbewoners die het niet zien zitten om voor langere tijd actief te zijn.
- Een bewonerspanel en/of kinderpanel opzetten voor buurtbewoners die niet actief betrokken willen zijn, maar wel zo nu en dan hun input willen geven. Dit kan door periodieke samenkomsten te organiseren, maar ook door korte vragenlijsten te versturen via de bestaande kanalen. Buurtbeheer Centrum heeft ten tijde van ons onderzoek al laten weten dat zij in de toekomst korte enquêtes willen uitzetten om input op te halen.

Door tijdelijke vormen van betrokkenheid in te zetten, wordt het laagdrempeliger voor buurtbewoners om mee te doen. Dit kan het bereik van buurtbeheer ten goede komen, doordat het voor jongeren bijvoorbeeld aantrekkelijker kan zijn om kortstondig bij te dragen, maar ook voor andere doelgroepen die over het algemeen minder actief zijn bij buurtbeheer.

Denk na over maatwerk per buurtbeheer

Aan de hand van onze deskresearch komen we tot twee inzichten waar het de vorm van buurtbeheer en samenwerking met de gemeente betreft.

In de gemeente Huizen bestaan er, naast het enige nog overgebleven buurtbeheer, verschillende buurtpreventieverenigingen die zich enkel bezighouden met de signalerende functie van buurtbeheer. Dit kan worden gezien als een 'buurtbeheer light', welke om minder organisatie vraagt. Over deze vorm valt ook binnen de gemeente Uithoorn na te denken, bijvoorbeeld voor wijken zonder buurtbeheer. Deze vorm kan mogelijk voordelen met zich meebrengen indien de

²¹ https://www.dsp-groep.eu/wp-content/uploads/01_15_Evaluatie-buurtbeheer-in-Heemskerk-Op-weg-naar-volwassen-verhoudingen_15-2001.pdf

gemeente behoefte heeft aan meer input van bewoners uit deze wijken. Dit kan ook voordelen hebben voor buurtbewoners die behoefte hebben om signalen (bijvoorbeeld met betrekking tot onderhoud of veiligheid) aan de gemeente door te geven, maar niet om zich bezig te houden met burgerinitiatieven en andere elementen die bij een buurtbeheer kunnen komen kijken. Deze focus op het signaleren sluit aan bij het beeld wat veel inwoners in Uithoorn al hebben van de taken van buurtbeheer (zoals beschreven in hoofdstuk 4.2).

Verder valt er na te denken over een gesimplificeerde vorm van samenkomen en afstemming, aangezien er behoefte lijkt te zijn aan meer duidelijkheid over de samenwerking tussen buurtbeheer en de gemeente. Met 'simpel' doelen wij op een vorm die past bij de eigenschappen van de gemeente, buurtbeheer en de relatie tussen deze twee partijen. De buurtbeheren zijn grotendeels autonome eenheden met eigen agenda's, die deels verantwoording geven aan de gemeente vanwege het gebruikmaken van gemeentelijke financiële middelen, maar grotendeels zelfstandig werken. Een voorbeeld van zo'n gesimplificeerde samenwerkingsvorm zijn de jaarlijkse 'wijkplatforms' die in Heemskerk werden georganiseerd door de gemeente, waarbij er per buurt een top drie aan prioriteiten voor buurtbeheer werd gecommuniceerd. Op deze manier blijft de gemeente op de hoogte van de plannen en behoeftes van buurtbeheer en kan er onderzocht worden welke ondersteuning er vanuit de gemeente mogelijk is voor de plannen van buurtbeheer.

6.3 Korte beantwoording onderzoeksvragen

Wat kan er geleerd worden van andere gemeenten?

Net als Uithoorn, hebben ook de buurtbeheren in andere gemeenten de afgelopen tien jaar ontwikkelingen doorgemaakt. Ook hier waren er ontwikkelingen op het gebied van (verminderd) budget, andere samenwerkingsvormen met de gemeente en afnemende betrokkenheid van buurtbewoners. Er zijn hierdoor buurtbeheren weggevallen, maar er zijn ook acties ondernomen waardoor er nog steeds enkele buurtbeheren actief zijn, al dan niet in andere vormen dan die de buurtbeheren binnen Uithoorn hebben.

Binnen andere gemeenten zien we samenwerkingen met woningbouwcorporaties, laagdrempeligere vormen voor bewoners om betrokken te raken bij buurtbeheer (aan de hand van korte fases of panels), heldere afstemming met de gemeente zonder al te veel verplichtingen en 'buurtbeheren light' voor de wijken die binnen Uithoorn geen buurtbeheer hebben.

7 Monitoring en betrokkenheid van raad

In dit hoofdstuk gaan we in op de laatste vragen van de derde centrale onderzoeksvraag:

- Hoe monitort de gemeente de effecten en zijn er evaluaties?
- Op welke wijze wordt de raad geïnformeerd over buurtbeheer?

Voor buurtbeheer is nagegaan hoe het staat met de monitoring en evaluatie. Aansluitend is er bekeken in welke mate de gemeenteraad van Uithoorn de afgelopen jaren is geïnformeerd op dit dossier en of hij daarmee zijn kaderstellende en controlerende rol heeft kunnen waarmaken.

7.1 Monitoring en evaluatie

Geen evaluatie of monitorinformatie buurtbeheer

In het document ‘Uitvoeringsprogramma participatienota 2014-2018’ staat beschreven dat het initiële plan was om jaarlijks buurtbeheer te evalueren. Uiteindelijk is er geen vorm gegeven aan deze evaluatie. Uit verschillende bronnen vernam de Rekenkamer dat er nu aan de hand van periodiek overleg tussen buurtbeheer, de participatiemakelaar en de betrokken wethouder, een ‘open gesprek’ plaatsvindt waarin wordt besproken hoe het gaat. Er vindt derhalve geen schriftelijke monitoring of evaluatie plaats²². Aangezien er geen expliciet beleid meer bestaat met betrekking tot buurtbeheer, wordt het volgens de gesproken participatiemakelaar door de gemeente niet nodig geacht om een vaste evaluatiecyclus aan te houden. De ‘Ontwikkelagenda Participatie 2021-2025’ wordt ingezet als kader en wordt in zijn geheel geëvalueerd, maar het specifieke onderdeel buurtbeheer wordt aan de hand van dit kader niet geëvalueerd. Daarnaast leggen buurtbeheren volgens de wethouder een ‘lichte’ budgetverantwoording af richting de gemeente, voor het jaarlijkse gemeentelijke budget van € 2.500. Dit betreft de gemaakte kosten en het budget dat zal worden meegenomen naar het daaropvolgende jaar.

7.2 Betrokkenheid van de raad

Buurtbeheer komt nauwelijks ter sprake in de raad

De Rekenkamer heeft via een quickscan van het raadsinformatiesysteem (RIS) van de gemeente Uithoorn gezocht naar documenten die de betrokkenheid aantonen van de raad op het thema buurtbeheer. Bijna alle documenten binnen het RIS bleken al gebruikt te zijn voor de eerdere deskresearch. Voor zover de Rekenkamer heeft kunnen nagaan op basis van gevoerde gesprekken en de documentatie lijkt het erop dat de raad weinig en op sporadische wijze wordt geïnformeerd over het functioneren van de buurtbeheren.

Daarnaast heeft de raad geen moties ingediend of schriftelijke vragen gesteld waar het buurtbeheer betreft. De gevonden documenten hebben voornamelijk betrekking op de doorontwikkeling die buurtbeheer vanaf ongeveer 2012 doormaakte en de veranderingen die dit meebracht voor de financiering. De raad lijkt dus voornamelijk rond deze periode betrokken te zijn geweest: door geïnformeerd te worden, maar ook door besluitvorming over de ontwikkelingen van buurtbeheer.

Dit wordt bevestigd door een raadslid die tijdens het presenteren van het onderzoeksplan voor dit huidige rekenkameronderzoek benoemde dat de buurtbeheren “*uitvoerig zijn besproken in de raad*

²² Monitoring betreft het periodiek bijhouden van de algemene stand van zaken. Een evaluatie wordt eens in de zoveel jaar uitgevoerd.

toen de financiering een andere vorm kreeg”. Sinds 2014 zijn er vrijwel geen stukken te vinden over buurtbeheer, op de samenwerkingsovereenkomst aangaande het Legmeerbos na²³.

Uit dit onderzoek bleek dat de raad van Uithoorn in de afgelopen jaren weliswaar niet (officieel) door het college werd meegenomen in het dossier buurtbeheer, maar dat er wel andere kanalen waren waarlangs raadsleden actuele informatie over de buurtbeheren ontvingen. Zo blijkt er in de wandelgangen te worden gesproken over buurtbeheer, wanneer er activiteiten worden georganiseerd. Buurtbeheer Legmeer verstuurt maandelijks een nieuwsbrief aan een groep betrokkenen, waarbij het mogelijk is dat deze nieuwsbrief ook raadsleden of andere mensen betrokken bij de raad bereikt. Daarnaast zijn er raadsleden die op social media de buurtbeheren volgen.

Maatschappelijke betrokkenheid van bestuursleden

De maatschappelijke betrokkenheid van de bestuursleden van buurtbeheer is ook zichtbaar op andere terreinen. De meesten zijn al geruime tijd actief, bijvoorbeeld in de organisatie van andere activiteiten of evenementen, of in de gemeenteraad van Uithoorn. De vraag is wel in hoeverre een combinatie van beide rollen – buurtbeheer en gemeenteraad – wenselijk is.

Er kan sprake zijn van verschillende risico's, denk allereerst aan kwesties in het kader van integriteit; de gemeenteraad besluit immers uiteindelijk over (de financiën van) buurtbeheer. Verder kan het zorgen voor verwarring en onduidelijkheid over de verschillende rollen van betrokkenen (zogenaamde dubbele petten). Binnen de gemeente zorgt deze menging voor een dynamiek bij het politieke proces die niet altijd wenselijk is. Vanuit verschillende kanten heeft de Rekenkamer vernomen dat er zorgen en bedenkingen zijn op dit punt.

7.3 Korte beantwoording onderzoeksvragen

Hoe monitort de gemeente de effecten en zijn er evaluaties?

Buurtbeheer en de beoogde effecten ervan worden niet stelselmatig gemonitord of geëvalueerd. Wel vindt er periodiek overleg en budgetverantwoording plaats.

Op welke wijze wordt de raad geïnformeerd over buurtbeheer?

Tot ongeveer 2014 was de raad actief betrokken bij buurtbeheer, door geïnformeerd te worden en door besluitvorming met betrekking tot de doorontwikkeling van buurtbeheer. Nadien is dat niet meer het geval geweest. Tussen 2014 en 2023 heeft de raad van Uithoorn evenmin vragen gesteld noch moties ingediend op dit dossier. Uitzondering hierop is de casus van het Legmeerbos, waarbij buurtbeheer Legmeer betrokken is. Het risico van (te) veel betrokkenheid van sommige bestuurders bij zowel buurtbeheer als de gemeenteraad en – commissies vraagt aandacht.

²³ Raadsvoorstel, besproken tijdens raadsvergadering 3 feb 2022: Samenwerkingsovereenkomst Buurtbeheer De Legmeer en Gemeente Uithoorn, t.b.v. de verkenning naar het gezamenlijk realiseren van het Legmeerbos.

A Bijlage: documenten

Titel en aantal pagina's	Datum	Soort Document
Nota buurtbeheer Op eigen kracht (18p)	Onbekend (rond 29 mei 2013)	Nota; voorstel van projectgroep 'Doorontwikkeling Buurtbeheer Uithoorn'
Rekenkamer participatie (26p)	12 dec, 2013	Brief van Rekenkamer aan de Raad, m.b.t. resultaten oz over participatiebeleid. (Directeur: drs. J.H.W. Oostendorp)
Participatienota 2014 (66p)	Jan, 2014	Nota (conceptversie). Gem. Uithoorn
Uitvoeringsprogramma Participatienota 2014-2018 (6p)	Rond januari 2014	-
Amendement GB participatienota – aangenomen (1p)	30 Jan, 2014	Amendement van De Raad.
Raadsbericht buurtbeheer Op eigen kracht (1p)	21 mei, 2014	Bericht aan de Raad (m.b.t. nota 'Buurtbeheer op eigen kracht'. Van College.
Notitie buurtbeheer 2014 (8p)	2014 (ná 3 sept)	Notitie
Raadsvoorstel notitie buurtbeheer (3p)	6 nov, 2014	Raadsstuk
Besluit notitie buurtbeheer (1p)	6 nov, 2014	Raadsbesluit
Werkafspraken Buurtbeheren en Gemeente geldend vanaf 9 juli 2018 (1p)	Rond 9 juli 2018	Over contact tussen buurtbeheren en gemeente.
Berenschot eindrapportage verstandig verder met participatie (45p)	4 mrt, 2020	Eindrapportage onderzoek Berenschot
Proceskader verzoeken medewerking bijeenkomsten buurtbeheer vastgesteld in MT van 31 aug 20 (3p)	31 aug, 2020	Proceskader voor verzoek van buurtbeheer voor medewerking gemeente
Presentatie Buurtbeheren t.b.v. Strategische agenda 1 feb 22	1 feb, 2022	PowerPointpresentatie
Ontwikkelagenda Participatie – Participatie in breed perspectief 2021-2025 (12p)	Aug, 2021	-

